

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 5
Oktober
1990

For mange spillede drillerierne overfor besættelsesmagten en ret stor rolle. RAF-huerne i blå, hvidt og rødt blev ofte besvaret med bøder eller fængselsstraffe. Læs mere herom side 107. Aquarel: V. Glysing Jensen

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssenvvej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeborg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeadressen er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 74 40 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløsservej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeborg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volvmsvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 75 52 96 11

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. 74 40 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 74 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Jacobs Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Fhv. Bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 42 88 12 42

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreativopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativhjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativ- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

Midlerne fra salg af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreativ formål eller -hjælp i særlige trangstilfælde.

Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
42 95 22 08
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 60,- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 50,- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleve-
ringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Royal-Air Force-huerne	107
Veterangruppen på Als	
i arbejde	108
Frøsløvstævnet	110
Bernadottegården	
i Hadsund	112
Runde dage	114
Generalkonsulenten	
talte i Neuengamme	115
Lippmanns film	
nu på Frihedsmuseet	117
Foreningerne	117-123
Mindeord	124-127
Bøger	127

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/11 og 15/12 1990.
Stof må være redaktionen i hæn-
de senest en måned før.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1990

45. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Royal Air Force-huerne gav os en dybt tilfredsstillende fornøjelse

Af museumsinspektør

Henrik Skov Kristensen, Frøslev

I dansk besættelsestidshistorie skelner man mellem to former for modstand mod besættelsesmagten, nemlig den *aktive* og den *passive*.

Med rimelighed kan den aktive modstand defineres som sabotage, opbygning af såkaldte militære ventegrupper, efterretningsvirksomhed og illegal blodvirksomhed. Som det vil være ikke mindst dette blads læsere bekendt, indebar disse aktiviteter en ikke ubetydelig personlig risiko.

Den passive modstand er betydeligt vanskeligere at definere. Den ytre sig på mange måder, og som jeg ser det, rakte den lige fra pæn borgerlig nationalisme i form af forstærket royalisme (f.eks. kongemærker), alsang og algang over en sindelagskamp på det politiske og åndelig plan (f.eks. Dansk Ungdomssamvirke, Det Frie Nord etc.) til dansk humor af både den underfundige og grovkornede slags.

Det siger sig selv, at med denne brede definition havde den passive modstand betydeligt flere udøvere end den aktive - og disse udøvere løb ikke den samme personlige risiko. Ja, faktisk foregik en stor del af den »pæne« passive modstand, f.eks. kongedyrkelsen, uden at tyskerne følte sig foranlediget til at gribe ind på nogen måde. Ikke mindst derfor har der været en stærk tendens til, især blandt mod-

standsfolk at rynke på næsen ad den passive modstand. Det er forståeligt, men ikke helt retfærdigt, for på mange må-

der var dele af den passive modstand forudsætningen og afsættet for den *aktive* modstand.

Strafbart at bære rødt/hvidt og blå

Een af de former for passiv modstand, som besættelsesmagten *ikke* tolererede, var, at man åbenlyst demonstrerede sympati for de allierede. Det skete i altovervejende grad ved, at man åbenlyst bar Royal Air Force's blå-hvide-røde farver, hvadenten det nu var i form af huer, mærkater,

G e r i c h t
des Befehlshabers der
deutschen Truppen in Dänemark

Kopenhagen, den 5. Aug. 1943
Ko. 7

II St.L. 492 /43

An

a) / Befehlshaber der deutschen Truppen in Dänemark
- Chef des Generalstabes - über Abt. I c -

b) Beauftragter für Fragen der inneren Verwaltung
beim Bevollmächtigten des Deutschen Reiches

c) ~~Herrn Statsadvokat for særlige Anliggender
Politigården - Kopenhagen~~

d) ~~Standortältesten in~~

Betr.: Strafsache Aksel J o h a n n s e n wegen Beleidigung
am 16.6.43 in Kopenhagen.

Bezug: Zu a) und b): Diess. Schreiben vom 23.6.43

Das Verfahren ist wie folgt abgeschlossen worden:

Der Däne J o h a n n s e n wurde vom
dänischen Gericht zu 7 Tagen Haft verurteilt, weil er am 16.6.1943 in Kopenhagen ein R.A.F.-Abzeichen getragen hatte.

Feldkriebsgerichtsrat.

P 6

Bjsh Dänemark-75007/47 - 1 page

halstørklæder osv. Ja, fantasi-
en syntes ingen grænser at ha-
ve. Blå-hvide-røde frakkeskå-
nere på cyklen indgik også i
det righoldige repertoire.
Men hvorfor og hvordan blev
RAF's farver en væsentlig del
af den danske passive mod-
stand?

Hvorfor spillede RAF-farverne så stor en rolle?

Spørgsmålet er let at besvare.
For danskerne var Royal
Air Force det synlige og især
hørlige bevis på, at Tyskland
fik militær modstand. Det var
en hyppig natlig foreteelse, at
RAF's bombemaskiner
brummede hen over Dan-
mark for at bringe død og
ødelæggelse til tyske byer.
Andre maskiner kastede mi-
ner i de danske farvande, og
undertiden bestod bombema-
skinernes last af våben og
sprængstoffer til den danske
modstandsbevægelse.

Ved enkelte lejligheder ud-
førte RAF deciderede angreb
på mål i Danmark. Især præ-
cisionsangrebene på B&W
Diesel og de forhadte Gestapo-
hovedkvarterer i Århus,
København og Odense gjorde
indtryk på danskerne. Disse
fire angreb blev opfattet som
udtryk for *samhørighed* mel-
lem de Allierede og Dan-
mark.

**Alt i alt ikke mærkeligt, at
RAF's farver blev et friheds-
symbol i det besatte og isole-
rede Danmark. At RAF's akti-
viteter over Danmark kostede
mangen god nattesøvn, og
hvad var alvorligere, en del
danske liv, gjorde ingen skår i
RAF's uendelige popularitet.**

En spontan opfindelse?

Vanskeligere er det at spo-
re RAF-farvefænomenets
præcise oprindelse. Der har
sandsynligvis været tale om
en spontan »opfindelse«, som
så har bredt sig som ringe i
vandet. Brugen af RAF-far-
verne vandt dog især udbre-
delse fra de første måneder af
1943. Og det må især tilskrives
een bestemt begivenhed,
nemlig RAF-angrebet på
B&W Diesel i januar 1943.

Selv om den tyske propa-
ganda forsøgte at fremstille
dette angreb som et terro-
rangreb på byen København -

den danske naziavis »Fædre-
landet« sammenligende end-
da angrebet med det engelske
bombardement af Køben-
havn i 1807 - ja, så føjede an-
grebet blot nye alen til RAF's
popularitet i den danske be-
folkning. Det sørgede ikke
mindst den magtfulde illegale
presse for.

Populariteten gav sig også
udslag i dannelsen af såkaldte
flyveklubbør. Især må det ha-
ve været lykken at være med-
lem af Roskilde Amts Flyve-

klub - medlemseblemet be-
stod naturligvis af de tre ma-
giske bogstaver!

Mange fik bøder eller hæfte- straffe

Som nævnt blev de varme
danske følelser for de blå-hvi-
de-røde farver ikke delt af be-
sættelsesmagten. Det ses bl.a.
af papirerne fra Statsadvoka-
turen For Særlige Anliggen-
der, som af de danske myn-
digheder blev oprettet for at
varetage alle sager vedrøren-

de spionage, sabotage og an-
den nedbrydende virksom-
hed, sager som ellers ville væ-
re blevet behandlet af tysk
politi og pådømt ved tyske
krigsretter.

På tyskernes foranledning
tog advokaturen sig også af
det blå-hvide-røde fænomen.
En del RAF-sympatisører fik
bøder, andre fik mindre hæfte-
straffe. Trods alt en beske-
den pris for en utvivlsomt dybt
tilfredsstillende fornøjelse.

Veterangruppen Als samler materialer om besættelsestiden

Af Inge Adriansen

En gruppe modstandsfolk
mødtes i sommeren 1985 for
at få en snak om fortiden.
Gruppen bestod af Ejler
Mortensen og Carl Otto Lar-
sen, Augustenborg, Ejnar
Hauberg, Tandslet, Holger
Michelsen, Sønderborg, og
Mogens Dyre, Sjellerupskov.
Senere supplerede den sig
med Andreas Duus og en tid
deltog også Verner Nørgård,
Aabenraa.

Uenighed om billedtekster

Gruppen besluttede sig til
at se en særudstilling på Søn-
derborg Slot »Besættelseså-
rene i Sønderjylland«, arran-
geret i anledning af 40 året

for befrielsen. Her var både
genstande og en række plan-
cher med en række udvalgte
temaer, bl.a. om den tidligste
modstandsbevægelse og om
modstandsbevægelsens re-
kruttering i de forskellige
samfundslag. Disse tekster
gav anledning til, at gruppen
tog kontakt med museumsfol-
kene og gav udtryk for, at de
var uenige i nogle af de frem-
førte vurderinger og udsagn.
Fra museets side blev frem-
ført, at udstillingens tekster i
disse afsnit byggede på Aage
Trommer, Hans Kirchhoff og
Roslyng Jensen, navne på be-
sættelsestidshistorikere, der
er velkendte, men ikke altid

velagtede hos modstandsfolk.

Der var ikke meget at hen-
te i de ellers fortræffelige by-
historiske værker fra Sønder-
jylland på de nævnte punkter,
og der forelå ikke andet stø-
re, selvstændigt værk om
modstandsbevægelsen i om-
rådet end Åge Trommer:
Modstandsarbejde i nærbille-
de (1973). MEN, hvis veteran-
gruppen havde mod og kræf-
ter til at få i gang med selv at
indsamle beretninger, så ville
museet naturligvis være be-
hjælpelig i det omfang, man
formåede det.

På grundlag af dette blev
der etableret et samarbejde,
som har bestået frem til de-

Alle indkomne arkivkasser og bånd stablet op på et bord på Sønderborg Slot.

Arbejdsgruppen, som står bag båndoptagelser med ca. 50 tidligere aktive i modstandsbevægelsen. Fra venstre ses: Werner Nørgaard, Hostrupskov, Ejner Hauberg, Tandslet, Holger Michelsen, Sønderborg, Andreas Duus, Tandslet, Mogens Dyre, Sjellerup, Ejler Mortensen, Augustenborg og Carl Otto Larsen, Augustenborg. (Foto: Ernst Wincelmann).

cember 1989, hvor gruppen officielt opløstes, men enkelte medlemmer vil nok fortsætte arbejdet lidt endnu.

4 års samarbejde

Veterangruppen Als består overvejende af folk, der er pensionerede. De gik hurtigt i gang med arbejdet, som er foregået løbende gennem 4 år og nu er ved at afsluttes. Målet udvidedes hurtigt til at indsamle dokumentationsmateriale fra hele Nordslesvig, stort set det nuværende Sønderjylland amt. Da modstandsbevægelsen som bekendt var inddelt regionsvis og ikke amtsvis, er det en selvfølge, at der også er indkommet materiale fra andre dele af region III.

Arbejdet organiseredes med et fælles møde med hyggeligt samvær ca. én gang om måneden. Her udveksledes stof og oplysninger, og løbende blev materiale afleveret på Museet på Sønderborg Slot, hvor denne artikels forfatter var kontaktperson.

Ret hurtigt skete der en naturlig arbejdsdeling, bestemt af de enkelte medlemmers interesser og - ikke mindst - kræfter. Ved indsamling af samtidige dokumenter og fotografier medvirkede de fleste i gruppen, mens den tidskrævende indsamling af mundtlige beretninger især har hvilet på et enkelt medlem, Carl Otto Larsen, men også andre, ikke mindst Andreas Duus, har været i gang med båndoptageren.

Det indsamlede materiale blev arkiveret på museet; enkelte dokumenter og enkelte

privatarkiver blev forsynet med klausuler efter giverens ønsker, men hovedparten af det trykte materiale er tilgængeligt for interesserede.

De mange nutidige beretninger er derimod for de flestes vedkommende beskyttet i en årrække. De er fortløbende blevet udskrevet på museet. Det er et tidkrævende arbejde, som det ikke er at forvente, at en gruppe frivillige skulle kaste sig ud i.

Det indkomne materiale

Det er i løbet af 4 år en ganske anselig bunke materiale vedrørende tiden 1940-45, der er indkommet. Det deler sig i tre hovedgrupper: Mundtlige beretninger fra modstandsfolk, fotografier og samtidige papirer og dokumenter til belysning af besættelsesårene. En del af disse har med modstandsbevægelsen at gøre, men i sagens natur er der overhovedet kun lidt »papir« til at belyse organisationen af modstandsfolk. Derfor har besættelseshistorikerne også i vidt omfang benyttet mundtlige kilder, dvs. beretninger eller interviews, som de selv har indsamlet. De mundtlige kilder udgør en betydelig del af det indsamlede materiale. Ialt er der interviewet 52 personer, heraf 47 mænd og 5 kvinder. Geografisk ligger tyngdepunktet på Als, men der er beretninger med fra hele Nordslesvig samt enkelte fra Flensborg, hvor der udvikledes modstand mod regimet fra 1944.

Blandt de indkomne dokumenter kan bl.a. fremhæves en beretning fra en forhenvæ-

rende politiassistent og aktiv modstandsmand Thorkild Andersen om folkestrejken i Sønderborg 18. april 1944. Denne beretning uddyber og nuancerer den hidtil mest udførlige fremstilling, der findes hos Åge Trommer (s. 234-237). Der er også materiale til belysning af byledelsen i Sønderborg og organisationen af modstandsarbejdet på Sydals i vinteren 1944/45 og foråret 1945. Skildringer af tilfange-tagelse og ophold i Frøslev og tyske KZ-lejre er der også. Alt i alt er det et varieret uddybende materiale.

Om kildeværdien

Om samtidige fotografier og dokumenter kan der næppe rejses mange spørgsmål om deres kildeværdi. De skal naturligvis behandles som andre historiske kilder, og man skal undersøge, hvornår de er opstået/optaget og ikke mindst hvorfor dette eller hint er nedskrevet eller fotograferet i en tid, hvor det var farligt at ligge inde med nogen form for dokumentation.

De mange mundtlige beretninger rejser sværere spørgsmål med hensyn til kildeværdien. De er optaget 40-50 år efter, at begivenhederne udspillede, og erindringen kan let spille et puds. Det har haft stor betydning for de mundtlige beretningers kildeværdi, at de er blevet læst igennem af gruppen og af en person udenfor gruppen, en pensioneret politimand, der har været vant til at se kritisk på rapporter.

En almindelig brist ved mundtlige kilder, optaget

mange år efter begivenhederne, er, at man ikke kan tidsfæste en episode rigtigt. Ofte kommer begivenhederne til at udspille sig tidligere, end det faktisk var tilfældet. Denne svaghed kan spille ind ved interviews indenfor alle emner. For at imødegå den har der været kontrollæsning og krydsrevision på de udskrevne interviews, og eventuelle korrektioner er skrevet på et særligt bilag ved sagen.

Hvad nyt?

Det er naturligt at spørge afslutningsvis, om der i det indsamlede materiale er nye oplysninger, som kan danne grundlag for at ændre opfattelse af modstandsbevægelsens historie her i området. Det svar, som må gives efter gennemlæsning og gennemlytning af hele materialet, må være forsigtigt henholdende.

Der er næppe grundlag for væsentlige ændringer i fremstillingen af modstandsbevægelsens historie. Spørgsmålet om rekruttering til den tidligste modstandsbevægelse kan ikke besvares overbevisende ud fra materialet, fordi det ikke er tilstrækkeligt dækkende geografisk eller socialt. Men der er værdifulde bidrag, hvor tidligere modstandsfolk forsøger at redegøre for deres motiver til at gå ind i det illegale arbejde. **Her er det karakteristisk, at vejen til aktivt modstandsarbejde - for disse berettere - er gået via Det unge Grænseværn og Sct. Georgs Gilderne, og dette gælder både for mænd og kvinder. Også Dansk Samling var for en del vejen til aktiv modstand.**

På grundlag af det indsamlede kan der skrives artikler om emner som »Modstandsbevægelsen i Augustenborg«, »Kvinder i modstandsbevægelsen«, »Sydalskompagniet« og »Sabotage i Sønderborg«.

Også andre forhold under og lige efter besættelsestiden er der fremkommet stof til belysning af. Her kan bl.a. nævnes den tyske marines henrettelse af 11 soldater i Sønderborg Bugt den 5. maj kl. ca. 20.

Veterangruppen har gjort et stort og tidkrævende arbejde, og det er imponerende, at der endnu har kunnet indsamles så meget stof fra aktive modstandsfolk. Det indsamlede materiale belyser ikke kun frihedskampen, men tillige den selvforståelse, som findes hos frihedskæmpere, og på dette felt er materialet i særlig grad værdifuldt.

Som vel alle ved, opstår der undertiden skarpe konflikter mellem historikere og modstandsfolk om tolkning af besættelsesårenes historie. Af veterangruppens materiale fremgår den vurdering af fortiden, som denne gruppe og deres berettere finder rigtig, og det er vigtigt at få den bevaret.

Afslutningsvis bør understreges, at der ikke på nogen måde er tale om »helteberetninger«. Det er stilfærdige beretninger om, *hvorfor* og *hvordan* almindelige mennesker gik over til at føre en dobbeltlivelse, ovenikøbet med livet som indsats. Om de medborgere, der valgte anderledes, er der ingen nedvurderende ord. De aktive modstandsfolk synes at være klar over, at det var nødvendigt med et positivt »bagland«.

I en beretning fra en kvinde i Ulkebøl sogn hedder det således: »Modstandsbevægelsens arbejde vanskeliggjordes selvfølgelig derved, at der var ikke så få tysksindede, der forud måtte betragtes som fjende. De »Zeitfreiwilligen« gik patrulje, satte poster ud o.s.v. De holdt vagt ved værksteder, som de anså for udsatte. En enkelt af dem deltog også i anholdelser af frihedskæmpere.

Hjælp også fra »de passive«

Derimod fik modstandsbevægelsen i udstrakt grad hjælp og støtte af såkaldte passive danske sogneboere. Kommunekontoret var helt på linie med frihedsbevægelsen. Kontoret måtte selvfølgelig beholde sit ansigt over-

for højere myndigheder og tyskerne, men sognerådsformanden og sekretæren gav deres kontormedhjælper frk. Gudrun Kudsk frie hænder til at hjælpe frihedskæmpere med falske papirer, rationeringsmærker o.s.v. Da hun i forvejen stod i kontakt med

bevægelsen, var denne unge pige til stor hjælp.

Selv om det lykkedes tyskerne at slå brecher i modstandsbevægelsen nogle gange, blev den dog aldrig knust i Ulkebøl sogn.«

Frøslevlejrens Venner årsstævne den 11. og 12. august

2 solrige, stemningsfyldte dage i august.

Årsstævne i Frøslevlejren for medlemmer af foreningen »Frøslevlejrens Venner«, hvoraf 130 havde besluttet, at netop denne begivenhed var den vigtigste blandt de mange gode tilbud, de fleste af os er beriget med.

Stik mod al naturlig forudsigelse - og dog i pagt med bestyrelsens optimistiske forventninger - vokser antallet af stævnedeltagere år for år. Der er for en stor dels vedkommende de samme kendte og elskede mennesker, der mødes ved denne lejlighed. Men også nye kommer til, og de opdager, hvor rart og givende vi har det med hinanden. Det er en god atmosfære omkring årsstævnerne. Vi boede og spiste i Dansk Røde Kors' kursuscenter, som kan

byde på dejlige værelser, smukke opholdsrum og en ganske pragtfuld mad. Ingen tvivl: De ydre rammer for stævnet var helt perfekt. Desuden var hele personalet indstillet på at hjælpe os på alle måder.

Efter ankomsten til årsstævnet blev vi mødt med skøn musik af Padborg Jernbaneorkester, der spillede ved Hovedtårnet midt i lejren. Her foregik også de næste indslag i programmet: Velkomst ved foreningens formand, oberst N. K. Nørsgaard og indledning ved Bov's borgmester Preben Johansen.

Formanden kom bl.a. ind på de mange ting, der er sket i verden omkring os siden sidste årsstævne, først og fremmest forholdet mellem Øst og Vest- og jerntæppet, der for-

svandt. Desuden berørtes emner som: nationalfølelse, forsvarsvilje, offervilje, nedskæringer på forsvarsbudgettet, Europatanken o.m.a. Borgmester Preben Johansen tog sit udgangspunkt i en rejse til Norge, hvor han havde set en samling fra den norske modstandsbevægelse. Han talte om besættelsesmagtens modstandere og medløbere og om det nordiske broderfolk.

Derefter blev der nedlagt blomster og kranse ved mindestenen for faldne kammerater, mens 4 faner indrammede højtideligheden. N. K. Nørsgaard lagde blomster for »Frøslevlejrens Venner«, Anna-Lise Clausen for Frihedsfonden, Villy Mørk Jensen for Neuengammeferien og Frode Greve Rasmussen for Landsforeningen Gestapofangerne. Vor tidligere formand, Christen Karstensen og fru Grethe lagde i tilslutning til de mere officielle blomster selv en buket ved stenen.

Fanevagnerne var for »Frøslevlejrens Venner« Chr. Algreen Petersen, afløst af Arnold Jensen, for Neuengammeferien Ove Laursen, for Gestapofangerne, Århus afd., Chr. Sørensen og for Randers afd. Chr. Borris. Højtidligt og smukt var det!

Atter i år var vi så heldige at have pastor Marlys Uhrenholt fra Bov Sogn til at holde en meget bevægende og fin mindeandagt. Hun gør det på en ganske særlig måde, der rører ved noget dybt inde i os. Derefter udtalte Alex Binne-

Sigfred Jensen Camre, Randers, var nok stævnets alderspræsident. Han var taknemmelig for hustruens støtte.

Formanden for Frøslevlejrens Venner, oberst N.K. Nørsgaard havde jævnlige ordet, og han spillede ofte på de humoristiske strenge. (Foto: F-k)

balle, der var en nær ven af vor afdøde næstformand, Mogens Pedersen, mindeord om ham.

Efter kaffen var næste punkt på programmet en beretning af redaktør Johs. Fosmark fra bladet »Pigtråd-Gestapofangen.« Titlen på foredraget var: »Mennesker, jeg mødte under firhedskampen«.

Beretningen strakte sig over 1½ års fangenskab, bl.a. i Sachsenhausen, og tegnede nogle meget personlige og fine portrætter af mennesker, som Johs. Fosmark havde mødt undervejs, og som havde gjort særligt indtryk på ham. Der var norske Ejnar Gerhardsen, der stod for madudleveringen, og som ofte sagde: »Du er så sulten, dansker«, når han gav ham en smule ekstra. Der var afholdsmanden Axel, der paradoksalt nok blev straffet for påstået fuldskab af de tyske vagter, hvilket han senere døde af.

Om polakken Ziggi, en medfange, hvis far var deporteret til Sibireien, var der en meget spændende og helt utrolig historie. Det samme gjaldt højesteretspræsidenten fra Norge, Emil Stang, der nu måtte stoppe strømper for SS-folket. Den norske digter Arnulf Øverland stoppede også deres strømper.

Vi fik en dejlig middag hos Dansk Røde Kors og sang et par sange fra den nye bog: »Sange fra Frøslevlejren«,

hvorpå vi hørte kontorchef Anna-Lise Clausen fra Frihedsfonden fortælle om »Frihedsfondens opståen og virksomhed«. Fonden blev stiftet den 31. maj 1945 af Mogens Fog, og det var meningen, at den skulle bestå i 5 år. Nu ser det snarere ud til, at 50 år kommer til at passe bedre. Startkapitalen var 400.000.-kr., hvoraf de 200.000.- »ingensinde« måtte røres. De står der endnu!

Ud over økonomisk hjælp har der i alle årene været et stort behov for råd og vejledning, især for enker og børn. Danmark har trods huller en af de bedste erstatningslove og står på finansloven med 1 million kr. årligt. Der genrejses ca. 15 sager om måneden.

Der blev sunget endnu flere sange fra sangbogen, og oberste Engholm, der vist kender dem allesammen, sang for med fyndig røst.

Senere fortalte Karl Salling Møller om sin gamle Røde Kors stortrøje, der omkring nytåret 1945 sammen med en del andre, varme beklædningsgenstande blev sendt fra Dansk Røde Kors til de danske KZ-fanger i Versen i Tyskland. Denne stortrøje havde reddet hans liv og blev nu givet til Frøslevlejrens Museum som gave.

Søndag morgen gled Dannebrog til top efter oberst N.K. Nørsgaards smukke ord om vort flag og om det minderrige, stolte øjeblik, da Dannebrog den 5. maj 1945 kl. 12

Støvnets kasserer N.C. Andersen, Padborg, havde selskab af sin hustru, da sangbøgerne blev pakket sammen efter brug. (Foto: F-k)

blev hejst på samme sted. Vi sang: »Der er ingenting, der maner.«

Efter morgenmaden kunne museer og udstillinger i Frøslevlejren beses, ligesom lørdag eftermiddag havde budt på samme mulighed. Som en fortsættelse af Karl Salling Møllers stortrøje og dens historie fremdrog nu Frank Lauersen, også tidligere fange i Frøslevlejren, en lige så velbevaret stortrøje og tillige et par gamle træskostøvler fra samme tid samt 2 isolatorer fra stærkstrømshegnet omkring KZ-lejren i Neuen-gammen. Alt blev givet til Frøslevlejrens Museum.

Tidligere korpsmester i Civilforsvaret, Flemming Truel-sen, holdt derpå et meget inter-sant og levende foredrag med titlen: »Krigshjælpear-

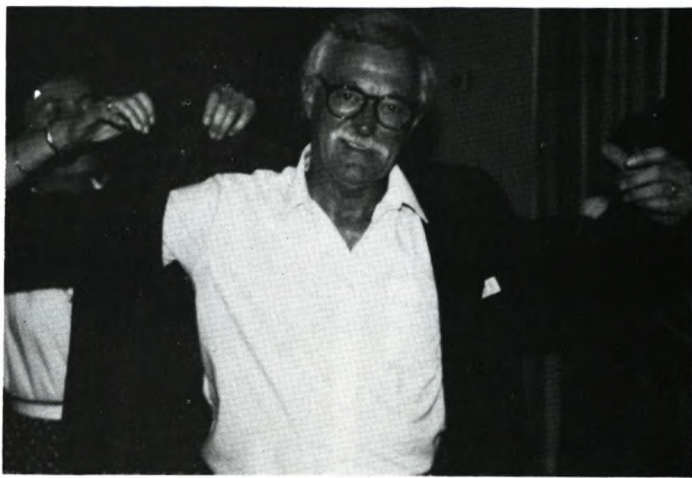
bejde, karantænestationerne og hjemtransporten af KZ-fanger«. Han fortalte bl.a. om Sydjyske CBU-kolonie i Haderslev og CB'ernes arbejde med opbygningen af karantænestationerne i Kruså og Padborg, om hjemtransporten af norske og danske KZ-fanger og om alle trængslerne undervejs. Han fortalte også om den store indsats, Danske Kvinders Beredskab havde ydet i arbejdet med de syge og meget udmarvede fanger, et arbejde der stod på i døgn-drift både før og efter befri-selsen, først med hjemvendte fanger, siden med flygtninge.

Amtsborgmester Kresten Philipsen gjorde status over Frøslevlejren, hvis genopbygning nu snart må betragtes som afsluttet. Det havde været en spændende opgave, og

Frøslev den 11/12 august. Gestapofangerne Århus og Randers er klar til hjemturen. (Foto: Hans Bøjlund)

Karl Salling Møller, Aalborg, tager stortrøjen fra Versen på. Den reddede hans liv i en meget hård vinter. Han har skænket den til Frøslevlejrens Museum. Det er Karen Nymand Nielsen, der hjælper ham stortrøjen på. (Foto: F-k.)

Flemming Truelsen levendegjorde sit foredrag ved fremvisning af ret mange billeder. (Foto: F-k)

det havde kostet mange penge.

Stævneleder Karen Nymand Nielsen takkede alle, der på hver deres vis havde medvirket til at festliggøre dagene i Frøslevlejren. Hun takkede stævneudvalget for deres store arbejdsindsats og Vorherre for det pragtfulde solskinsvejr. Sidst, men ikke mindst, takkede hun de tidligere fanger og deres pårørende for det store fremmøde.

Inden frokosten og dermed afslutningen på stævnet takkede formanden alle foredragsholderene for deres gode indlæg og Dansk Røde Kors for en fantastisk god forplejning og stor velvilje og omsorg. Også borgmester Preben Johannesen og amtsborgmester Kresten Philipson fik et par velvalgte ord med på vejen.

Tak for i år og på gensyn næste år den 10. og 11. august 1991.

Karen Nymand Nielsen

29. august 1990

Bernadottegården, Hadsund

Frihedskampens Veteraner havde til den 29. august indbudt bestyrelse og beboere til en lille højtidelighed ved overrækkelsen af et billede af Prins Georg.

Afsløringen af billeder blev foretaget af Grev Ingolf, der deltog sammen med sin fru Inge. Grev Ingolf hyldede kort sin onkel for dennes indsats for Bernadottefonden ved starten.

Højtideligheden blev ind-

Navneskiltet er placeret på beskyttet bolig nr. 83.

ledt af forstander Else Secher. Plejehjemmets store opholdsstue fik navnet Prins Georgs Mindestue. Endelig medbragte Frihedskampens Veteraner en check på kr. 10.000.

Per Madsen, der nu bor på Bernadottegården, og som har været i dens bestyrelse siden starten, havde taget initiativet til en flisebelagt sti ned til den lille sø, der er anlagt ud for de beskyttede boliger, så kørestole nu kan komme derned. Den Danske Bank havde bidraget til dette formål med kr. 15.000, ligesom FV ydede et bidrag hertil.

Per Madsens broder, der sad i Neuengamme - fange nr.

69.139 - havde lavet egetræsskilte, som viste vejen til søen.

Grev Ingolf åbnede stien ved at overklippe et bånd i frihedskampens farver.

Fra højtideligheden blev der sendt et telegram til Dronning Ingrid, og Dronningen svarede:

»Min hjerteligste tak og mange hilsener til alle deltagerne, som er samlet i anledning af afsløringen af Prins Georgs portræt. Ingrid.«

Efter taler af bestyrelsens formand og forskellige andre, samledes beboerne med grevparret om et veldækket middagsbord.

VMJ

Beboere og gæster beser den sti, der lige er indviet. (Foto: Per Madsen)

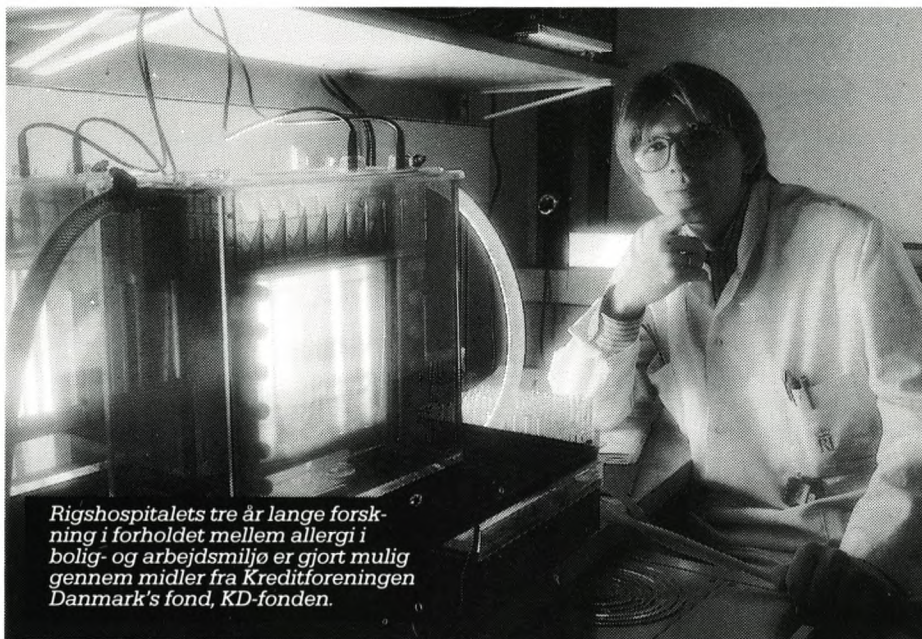
LØVENS KEMISKE FABRIK

Vi investerer i et bedre Danmark

Kreditforeningen Danmark's fornemste opgave har alle dage været at yde langfristede, lavtforrentede lån med sikkerhed i fast ejendom. Det er derfor ikke for meget sagt, at vi som Danmarks største realkreditinstitut har haft et medansvar for den drastiske forbedring af danskernes boligstandard siden 2. verdenskrig. Og det er vi stolte af.

Men Kreditforeningen Danmark gør andet og mere end at yde lån til familien Danmark. Kreditforeningen Danmark har en fond, KD-fonden, der har eksisteret i 9 år. Fondens formål er bl.a. at yde samfundsgavnlig støtte til aktiviteter inden for områderne byggeri og bolig, miljøforbedringer og kultur. I 1988 gav KD-fonden således 1 million kr. til et forskerhold fra Rigshospitalet til tre års forskning i forholdet mellem allergi og bolig- og arbejdsmiljø.

Et andet eksempel på, hvordan vi investerer i et bedre Danmark, er Kreditforeningen Danmark's Byfornyelsesudvalg, der fungerer som forum for udveksling af erfaringer, der kan gavne fremtidige boligprojekter. Hvert år uddeler udvalget en "Byfornyelsespris", der gives for det

Rigshospitalets tre år lange forskning i forholdet mellem allergi i bolig- og arbejdsmiljø er gjort mulig gennem midler fra Kreditforeningen Danmark's fond, KD-fonden.

bedste tiltag inden for byfornyelse. I 1989 modtog Horsens kommune prisen for den storstilede fornyelse af den gamle industribymidte, som har fundet sted med borgernes aktive deltagelse. Projektet er et inspirerende eksempel for andre af landets kommuner, der satser på at forbedre levevilkårene for deres indbyggere.

Således er Kreditforeningen Danmark's aktiviteter mange, men sigtet er altid et bedre Danmark. For os alle sammen.

KD
Kreditforeningen
Danmark

Runde dage

ved
Poul Nielsen

(15/10-31/10 se blad 4)

A. Thorshøj, Jydeholmen 33 A, 2720 Vanløse, 70 år den 1. november.

Henning Hansen, Fasanvej 14, 8500 Grenå, 70 år den 1. november.

Gunnar Mikkelsen, Højkær 29, st., 2610 Rødovre, 70 år den 1. november.

Dion Jensen, Engvej 194, 2300 København S (Buchenwald), 70 år den 3. november.

Hans Rasmussen, Bernadottegården, blok 3, lejl. 33, 4000 Roskilde, 70 år den 4. november.

Adolf Hansen, Kjeldgårdsvej 24, 2500 Valby, 85 år den 4. november.

Henry Petersen, Mørkhøjvej 106, st. tv., 2730 Herlev, 80 år den 5. november.

Knud Christensen, Priorgade 13, 9000 Aalborg, 75 år den 8. november.

Nelly Martinussen, Charlotte Muncksvej 26, 2., 2400 København NV, 70 år den 8. november.

Hilmar Larsen, Vestergade 7, Strandby, 9640 Farsø, 70 år den 9. november.

Svend Aage Andersen, Rugens Kvarter 5 D, Albertslund, 60 år den 10. november.

Jens Bligaard Nielsen, Acaciavej 40, 2830 Virum (Buchenwald), 75 år den 10. november.

Poul Jakobsen, Tværgade 10, 9300 Sæby, 70 år den 11. november.

Egon Vikkelsø, Skolegade 6, Herringløse, 3670 Veksø (Buchenwald), 75 år den 12. november.

Frode Sørensen, Peder Billesvej 112, 4300 Holbæk (Buchenwald), 70 år den 12. november.

Hother Lindhardsen, Slettevang 13, 2970 Hørsholm (Neuengamme), 80 år den 13. november.

Vibeke Schilder, Torsvang 52, 2800 Lyngby, 70 år den 16. november.

Georg Jensen, Ragnhildsvej 3, 2., 5700 Svendborg (Stutt-hof), 90 år den 16. november.

Erik Melander, Utterslev-gård 2, st., 2400 København NV, 85 år den 17. november.

Jens Børge Andersen, Miner-vavej 16, 2610 Rødovre (Buchenwald), 75 år den 18. november.

Milma Bro, Knabstrupvej 7, 2700 Brønshøj, 70 år den 18. november.

Egon Larsson, Vester Søgade 46, 2. th., 1601 København V, (Buchenwald), 70 år den 20. november.

Waldemar Klitgaard-Lund, Vinkelsti 4 A, Klitmøller, 7700 Thisted, 70 år den 21. november.

Elly Lauersen, Fasanvænget 82, 2791 Dragør, 75 år den 23. november.

Inge Jørgensen, Snerlevej 4, 2820 Gentofte, 65 år den 23. november.

Helge Hjort Hansen, I. E. Ohlsensgade 5, 2100 København Ø, 70 år den 23. november.

Peter Stål Jensen, Sjællands-gade 5, 2., 8900 Randers, 75 år den 25. november.

Helmuth Jørgensen, Carl Jacobsensvej 2 A, 2., 2500 Valby (Buchenwald), 75 år den 25. november.

Niels Peter Jensen, Sjællands-gade 5, 8900 Randers, 70 år den 25. november.

Frands Jørgensen, Ådalsvej 48, st. tv., 2720 Vanløse, 75 år den 25. november.

Knud Villemoes, Baldursgade 56, 6700 Esbjerg, 70 år den 27. november.

Emil Johansen, Bondehave-vej 34, 2880 Bagsværd (Buchenwald), 75 år den 28. november.

Aage Marinus Nielsen, Ler-gravsvej 11, 2., 2300 København S (Buchenwald), 85 år den 30. november.

Lillian Kruse

Den 10. oktober fylder Lillian 70 år.

Lillian har i mange år været et trofast medlem, og vi har altid haft meget med hende at gøre, idet hun var gift med vor daværende formand, der døde i februar 1985.

Siden da har vi jævnligt haft forbindelse med hende ved vore sammenkomster i foreningen.

Vi ønsker Lillian hjerteligt til lykke og håber, hun får mange gode år.

Omegnsafdelingen
Johan Kanding

FRA REDAKTIONEN

Fortæl om Friedrichsruhe

Vi har gennem bladets 44 år fortalt om mange, mange emner, men eet har vi endnu tilbage, nemlig at fortælle slottet Friedrichsruhes historie. Det har vor særlige interesse på grund af den rolle, det kom til at spille som arbejds-central for læger, sygeplejersker og andre under den redningsaktion, vi kalder Bernadotteaktionen.

Vi ved, at det ligger 20 km øst for Hamborg, og at det fra 1890 var bolig for Bismarck, der også ligger begravet her.

Men der må være meget mere at fortælle om slottet og dets betydning.

Hvem hjælper os?

Redaktionen

Randrusianer faldt i regulær kamp

S. Aa. J. Andersen er den eneste randrusianer, der faldt den 29. august i denne kamp.

Svend Aage Andersen er den eneste Randrusianer, der faldt i regulær kamp mod tyskerne.

Svend Aage Andersen arbejdede et par år hos mig, før han blev indkaldt.

Han blev begravet med honnør fra tyskernes side, og til sidst skød de en æresslut over graven.

Hans regiments mindsten blev delt, da der dengang fra kirkegårdsbestyrelsens side ikke måtte være gravsten højere end en meter. Jeg ønskede at få lov til at flytte monumentet til vores mindelund og ansøgte forsvarsministeriet og kirkeministeren og fik straks tilladelse.

En oberst, der har til opgave at tilse alle krigergrave, kom herover. Han sagde, det var meningsløst at skille et monument på den måde, og han var glad for mit initiativ om flytningen.

*Sigfred Jensen Camre
Randers*

Vi gav hinanden det løfte, at mindes og ære dem, der døde for det, vi ville og ikke kom med os hjem. Vi lovede at vi ville række deres kære en hjælpende hånd, og derfor dannede vi dengang Kammeraternes Hjælpesfond.

Tale ved »Pilgrimsfærden« den 3. september 1990

Af generalkonsul Flemming Mørk

Som dansk generalkonsul i Hamborg er det med glæde, jeg har imødekommet opfordringen til også i år at deltage i den af Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme arrangerede pilgrimsfærd til den tidligere koncentrationslejr Neuengamme. Den indsats, som Landsforeningen gør såvel nationalt som internationalt for at mindes de medfanger, som måtte lade livet i denne lejr, kalder på såvel beundring som respekt.

I forbindelse med mindehøjtideligheden i Curio-haus i Hamborg december 1988 i anledning af 50-året for oprettelsen af koncentrationslejren Neuengamme var det betegnende, at blandt deltagerne var andelen af ganske unge mennesker stor.

Jeg finder dette opmunrende og tager det som et udtryk for, at foreningen af tidligere Neuengamme-fangers arrangementer foruden at sætte et værdigt minde for de døde samtidig peger fremad og har et budskab til ungdommen af betydning for at undgå en gentagelse af de begivenheder, som førte til oprettelsen af koncentrationslejr

er som Neuengamme. Den store interesse, som tysk ungdom viser arrangementet i Curiohaus vidner om en vilje hertil.

At Landsforeningens manifestationer indenfor rammerne af Amicale Internationale de Neuengamme også nyder tysk politisk støtte demonstreres klart ved Hamborgs borgmester Voscheraus samt Slesvig-Holstens ministerpræsident Engholms hurtige tilsagn om at tale i forbindelse med mindehøjtidelighederne i maj i år i anledning af 45 årsdagen for befrielsen for naziregimet og afslutningen på 2. verdenskrig. I disse tider med en snarlig forening af de to Tyskland er det særlig glædeligt at se en sådan bekræftelse på styrken i det tyske demokrati og en klar bekendelse til disse værdinormer, således som denne var indeholdt i de to tyske regeringscheferes taler.

Dette ændrer intet ved betydningen af, at mindesmærket Neuengamme bevares i en form, som sætter et værdigt minde for de døde fanger. På det seneste synes det at være sikret gennem de tyske myndigheders tilsagn

om, at en del af strafanstalten vil blive fjernet inden 1995.

Viljen til at bevare Neuengamme-mindesmærket i en værdig form blev klart udtrykt af Hamborgs borgmester Voscherau i forbindelse med mindehøjtideligheden i maj. Vi tør herefter gå ud fra, at denne vilje vil vise sig holdbar og omsættes i handling til gavn for bevarelsen af Neuengamme-mindesmærket.

Fra officiel dansk side viser generalkonsulatet gerne sin respekt og deltagelse ved denne lejlighed, og jeg vil udtrykke et æret være mindet om de fanger - danske som udlændinge - det måtte lade livet på dette sted.

Efterlysning

Vi eftersøger modstandsfolk, som kan give oplysninger om Bjørn Eigil Bjerring, født den 11. juni 1926.

Under besættelsen var Bjerring med i bladvirksomhed fra oktober 1943 og fra januar 1944 i de væbnede styrker på Amager, hvorfra han senere blev overført til Københavns Militærdistrikt, Afsnit KL 3, Komp. P.1.

Efter kapitulationen gjorde han tjeneste på Charlottenborg (politiet).

Alle relevante oplysninger, der kan føre til dokumentation for hans modstandsarbejde, bedes sendt til:

Omegnsafdelingen, Kongevejen 252, 2830 Virum.

Hvem har arbejdet sammen med ham?

Jule- og nytårs-hilsener

I lighed med tidligere vil der også i år være mulighed for at sende personlige hilsener til familie, venner og bekendte. Hilsenerne får fælles tekst som overskrift, og man får sit navn under hilsenen (som visitkort) sammen med foreningshilsenerne.

Prisen for en sådan hilsen er stadig kr. 50,- og bedes bestilt ved indbetaling af beløbet til postgirokonto 6 45 30 58 (checks og postanvisninger er naturligvis også velkomne). Adressen er: Poul Nielsen, Bavnbjergspark 6, 3520 Farum.

Sidste frist for bestilling og betaling er 10. november 1990.

Bjærgning udskudt:

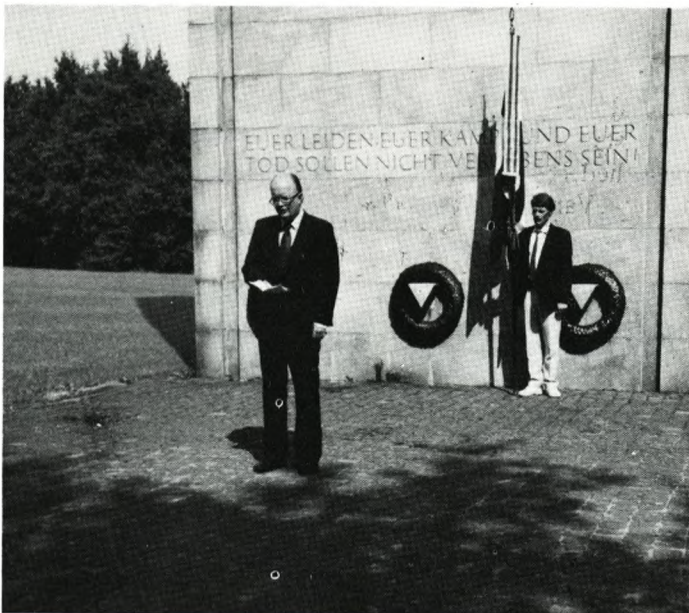
Nazi-ubåd må vente i dybet

Bjærgningen af den tyske nazi-ubåd »U 534« ved Anholt er udskudt til maj næste år. Det danske forsvarsministerium gav tilladelse til at hæve ubåden så sent, at det ikke kan nås, inden vinteren sætter ind, siger skibsmægler Lars Lindinger.

Ubåden, som blev sænket i krigens sidste dage, ligger på 67 meter vand ud for Anholt.

- Forsvarsministeriet beting sig, at bjærgningen skal ske om sommeren. Dårligt vejr gør det for risikabelt at operere i vinterhalvåret. Men tilladelsen kom så sent, at vi ikke har nået at færdiggøre planlægningen, siger Lars Lindinger, dansk repræsentant for det hollandske bjærgningsselskab Smit Tak.

Rygtene siger, at ubåden indeholder store værdier og hemmelige dokumenter, som højtstående nazister i maj 1945 forsøgte at smugle ud af det brændende tyske rige.

Generalkonsul Flemming Mørk holdt talen i Neuengamme. (Foto: Hans Bøjlund)

Hvor længe endnu?

Det diskuteres både i vore foreninger og mand og mand imellem, hvor længe vi skal eller kan føre vort foreningsarbejde videre.

Det ser forskelligt ud i forskellige foreninger og klubber.

Frihedskampens Veteraner har allerede meddelt, at de slutter i 1995. Så mener de ikke at have flere opgaver, siger de. - og så kan man jo roligt dø stråddøden.

Det ser lidt anderledes ud for Fangesammenslutningens foreninger og klubber. Da vi jo stort set er organiseret efter de lejre og udekommandoer, vi har været i, er det klart, at de steder, hvor der kun har været få danskere, har efterhånden et spinkelt medlemspotentiale. Men det betyder, at man kan tilslutte sig den forening, som man føler nærmeststående. Og med tiden vil alle samle sig under Sammenslutningens paraply, sådan som det var forudsat allerede ved stiftelsen af Sammenslutningen for mere end en snes år siden.

Stadig opgaver at løse

Vi har nemlig stadig opgaver at løse. Ikke mindst på det sociale område. Der kan endnu findes kammerater, der ikke har kendskab til deres rettigheder efter Erstatningsloven fra 1945!!! Der er også stadig brug for en hjælp og vejledning, der ydes af afdelinger og socialcentre rundt om i landet. Der er stadig lidt at gøre godt med i rekreative fonde. Der er stadig feriemuligheder på egne feriesteder. På Bernadottegården har vi opgaver mindst til år 2001 i Roskilde og til år 2002 i Hadsund.

Vi har også vore særlige mindedage at tage vare på! Eller skal vi droppe 9. april, glemme 4. maj arrangementet i Ryvangen og overlade juleaften samme sted til højstbydende?

Og hvad med alle de andre arrangementer rundt om i landet? Der er meget at tage vare på, så længe kræfterne slår til. Og det kan der ikke sættes dato på.

Den fortsatte virksomhed kræver, at vi stadig har et godt medlemsblad som talerør - ja den opgave bliver vigtigere jo mindre fangeforeningernes virksomhed bliver.

Der er altså for mig at se ingen grund til at planlægge gravøl allerede nu.

Til sammenligning lidt om et par andre veteranforeningers levedygtighed:

Sammenligning

Foreningen af Dansksindede Sønderjyder, der var tvunget til at deltage i 1. Verdenskrig på tysk side havde et potentiale på ca. 17.000 mand. Foreningernes medlemmer samledes hvert år på våbenstilstandsdagen 11. november. Ved mødet 11. november 1988 - altså på 70 år dagen - vedtog man at opløse foreningen. Der var da 19 medlemmer tilbage, og de var alle omkring 90 år gamle.

Fra Australien forlyder det, at et stort antal gamle soldater vil drage til Grækenland i 1990 for at mindes deres deltagelse i englændernes landgangsoperation i Galipoli i 1915. De må alle være over 90 år nu. Der er altså krudt i de gamle kæmper endnu.

Og der er noget at leve op til.

Jakob Jensen

Det sker på Frihedsmuseet

Frihedsmuseets Venner's foredrag (for medlemmer)

Mandag den 29/10 kl. 16.30:
Generalmajor Bjørn Egge, Norge, taler om »Krigen i Norge 1940-45«.

Mandag den 19/11 kl. 16.30:
Forskningsstipendiat, cand.mag. Therkel Stræde ta-

ler om »De danske tysklandsarbejdere mellem tvangsarbejde og kolloberation.«

Gratis filmforevisninger

Alle film introduceres kort af en af museets medarbejdere. Bemærk: Forevisningssalen kan ikke rumme mere end 60 tilskuere.

Søndag den 28/10 kl. 14.30:
To kortfilm om politiet: »Dansk politi i Sverige« (om Den danske Brigade) og »På vagt for kongen« (om Amalienborg-vagten).

Varighed 30 minutter.

Søndag den 4/11 kl. 14.30:
»Vera's historie«. Modstandskvinden Vera Vang fortæller.

Varighed 50 minutter.

Søndag den 11/11 kl. 14.30:
Nazismen set gennem tyske ugerevyer. 1: Magtovertagelsen. 2: Det tredje Rige. Varighed 45 minutter.

Søndag den 18/11 kl. 14.30:
Nazismen set gennem tyske ugerevyer. 2: Det tredje Rige. 3: Krigen.

Varighed 45 minutter.

Søndag den 25/11 kl. 14.30:
Nazismen set gennem tyske ugerevyer. 1: Magtovertagelsen. 3: Krigen.

Varighed 45 minutter.

Søndag den 2/12 kl. 14.30:
»Russerne på Bornholm«. Om situationen 1945-46.

Varighed 5 kvarter.

Søndag den 9/12 kl. 14.30:
»Danske propagandafilm under besættelsen«. Om foranstaltninger mod arbejdsløshed, råstofmangel m.v.

Varighed 50 minutter.

Søndag den 16/12 kl. 14.30:
»Besættelsestidens hverdag - i samtlige filmoptagelser«.

Varighed 45 minutter.

Museets adresse: Churchillparken, 1263 København K.
Vinteråbningstider: Tirsdag-lørdag 11-15, Søn- og helligdage 11-16. Lukket 24/12, 25/12 og 31/12.
Museets telefon: 33 13 77 14 (kl. 9-16).

Polen fastholder erstatningskrav

Polen fastholder, at det fortsat vil søge at få erstatning for ofrene for nazisternes koncentrationslejre og arbejdslejre under Den anden Verdenskrig.

Den polske udenrigsminister, Krzysztof Skubiszewski, sagde i Paris, hvor han netop har overværet to-plus-fire forhandlingerne, at Polen forudser en pragmatisk løsning - d.v.s. en skabelse af en fond i Polen, der kan tage sig af de berørtes krav.

- Fonden kan få sine midler fra forskellige kilder, heriblandt tyske kilder, sagde udenrigsministeren, der antydede, at Polen ikke vil presse på for at få spørgsmålet om erstatning med i en traktat med det forenede Tyskland.

Flere millioner polakker blev drevet i nazisternes koncentrationslejre eller deporteret til Tyskland, hvor de blev sat til tvangsarbejde i lejre under Den anden Verdenskrig, som kostede Polen seks millioner af sine indbyggere.

VÆRD AT VIDE

Invaliditetserstatningen fra arbejdsskadestyrelsen (tidligere sikringsstyrelsen) udbetales med det fulde beløb til skadelidte uden hensyn til eventuelle indtægter. Dog: beløber alle skadelidtes indtægter sig sammenlagt til et stykke over 325.000 kr., sker der en reduktion i invaliditetserstatningen fra arbejdsskadestyrelsen.

Det samme vil være tilfældet, hvis en enkes samlede indtægter kommer over godt 205.000 kr. om året.

Frihedsfondens postadresse er: Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg. Telefon 31 87 44 41. Kontoret er lukket mandag og fredag.

Filmen »Danmarks kamp for friheden« havnet på Frihedsmuseet

Det er velkendt, at en slags jalousi mellem generaler under den anden verdenskrig kunne skabe kompetencestridigheder mellem de allierede: England og USA, men de samme følelser kendtes også i lavere led og fik betydning for noget så enkelt som en propagandafilm om det danske bidrag til kampen for frihed.

Filmen »Denmark's Fight for Freedom« er efter næsten et halvt århundredes omskiftelige tilværelse nu havnet på Danmarks Frihedsmuseum i København, og dens tilblivelseshistorie virker spændende, også i 1990.

I sommeren 1944 blev efterretningsofficeren Ole Lippmann udpeget til at rejse til England til uddannelse som faldskærmsjæger til senere indsats i det besatte Danmark, hvor han i januar 1945 blev de allieredes chef i modstandskampen. Ved afrejsen modtog han af en god ven, filminstruktøren Theodor Christensen, nogle filmstrimler med optagelser fra det besatte Danmark og eksempler

på modstandsbevægelsens sabotageaktioner.

Ved ankomsten til London i juli 1944 afleverede Lippmann det medbragte dokumentarmateriale til SOE (Special Operations Executive), som også omfattede den britiske afdeling for modstandskampen i Danmark. En betroet officer tog temmelig flegmatisk mod filmen og lagde den ned i en skuffe.

Derefter skete der intet, før Lippmann i en samtale med den danske USA-ambasador Henrik Kauffmann gav udtryk for skuffelse over, at materialet ikke havde fundet anvendelse. Kauffmann delte Ole Lippmanns ærgrelse, og sammen drøftede de sagen med den danskfødte major Cai Winkelhorn, som arbejdede i OSS, der var amerikansk sidestykke til SOE.

Her var man særdeles interesseret i at lave en film, men af taktiske grunde ønskede man ikke at anmode SOE om materialet. Derfor måtte Lippmann, der nu var officer i regimentet The

Buffs, selv skaffe det til veje.

Som officer fik han uhindret adgang til SOE, og her fandt han filmstrimlerne i den samme skuffe, hvor de var blevet deponeret ved hans ankomst. Med amerikansk hjælp gik han i ledige stunder i gang med at klippe og tekste de illegale optagelser fra Danmark, og det lykkedes ham i US Navy at finde en danskfødt mand, som kunne indtale teksterne.

Nu til 24 lande

Det amerikanske Office of War-Information var særdeles tilfreds med Ole Lippmanns evner som filmproducent og kopierede film på hovedsprogene, hvorefter der blev sendt kopier til 24 forskellige lande.

Næste opholdssted: Statsfængslet i Tower

Forinden var et uvejr brudt løs i SOE. Lippmann blev fra sit træningscenter på et slot i Nordengland beordret til London, hvor en officer i SOE gjorde ham bekendt med, at hans næste opholdssted ville blive statsfængslet i Tower! Lippmann havde med status som britisk officer skaffet sig adgang til et hemmeligt hovedkvarter, havde tilegnet sig materialer fra hemmelige arkiver og havde udleveret dem til »en fremmed magt«!

Inden overførelse til skarpretten i Tower lykkedes det Lippmann at signalere et SOE til sine amerikanske venner, som i det allierede venskabs navn fik briterne til

at se i nåde til den 28-årige frihedskæmper fra Danmark.

Derefter gik krigen sin gang, og Theodor Christensen og Ole Lippmanns film »Denmark's Fight for Freedom« blev flittigt anvendt både i Europa, Amerika og Asien for ved krigens afslutning at gå i glemmebogen.

Også den senere så dynamiske chef for det danske firma Simonsen & Weel glemte sin fortid som filmproducent, indtil han sidste år besøgte Imperial War Museum i London og her tilfældigt og overraskende genså sin 1944-film i en fransksproget udgave.

Originalen fundet i Washington

Lippmann gik derefter på jagt efter originalen, men det var tilsyneladende en håbløs opgave. Først for nylig gav eftersporingen resultat, idet filmen viste sig at være blevet gemt i National Archive i Washington.

Her lykkedes det Lippmann at erhverve den kopi, som nu er overladt Frihedsmuseet. Foruden at være et velunderbygget tidsbillede fra besættelsesårene afslører filmen, at Ole Lippmann også havde dramatiske evner, for hans klip og tekstning af den 16 minutter lange film blev et fremragende stykke propagandaarbejde. Desuden bekræfter optagelserne, at Theodor Christensen med rette er blevet betegnet som far til dansk kortfilm.

Niels A. Eigenbroth

Ole Lippmann officer i regimentet The Buff s.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Mødet i august

Bestyrelsesmøde i Sammenlutningen den 15. august 1990 kl. 17 i Frihedsfondens lokaler. Alle foreninger var repræsenteret. Bestyrelsesmedlem i Bernadottegården Helge Hansen deltog.

Formanden Villy Mørk Jensen bød de fremmødte

velkommen og gav derefter ordet til sekretæren, Solveig Skjøtt, som oplæste protokollen fra det sidste møde. Den blev enstemmigt godkendt efter en enkelt rettelser.

Derefter startede formanden med at meddele, at Poul Nielsen havde tilkendegivet, at han efter nogle venskabelige samtaler med Johs. Fos-

mark, hvor de havde drøftet bladets fremtidige budget, havde tilbudt at fortsætte sit arbejde med Pigtråd/Gestapofangen en tid endnu. Denne meddelelse blev hilst med klapsalver af bestyrelsen.

Formanden havde også fået meddelelse om, at forretningsudvalget i Kammeraternes Hjælpefond havde afholdt et møde den 10. august, hvor der var blevet vedtaget at forhøje årskontingentet på bladet fra kr. 60,- til kr. 80,-. Denne beslutning skulle dog konfirmeres af Kammeraternes Hjælpefonds øvrige bestyrelse.

Formanden kom også ind på det tilbagevendende emne, Bernadottegården i Roskilde. Her troede man, sagde formanden, at man kan klare alle problemer ved at spille parterne ud mod hinanden. Det er forstanderen og bestyrelsens opgave at sørge for, at beboerne har det godt, idet man ikke må glemme, at når man kommer på plejehjem, er det, for di man ikke er i stand til helt at klare sig selv. Vi ved, at det skal spares, men kommunen må huske på den ånd, der skabte Bernadottegården.

Bernadottegården drøftes

Derefter redegjorde Bernadottegårdens 4 bestyrelsesmedlemmer for forholdene siden sidste møde. De var blevet bekendt med en skrivelse fra Roskildes borgmester dateret den 4/5-1990 til formanden for Sammenslutningen med ønsket om, at kommunen fik 4 poster og Sammenslutningen de 3, og det fandt de 4 bestyrelsesmedlemmer ikke ville være hensigtsmæssigt for vore kammerater dernede. Forøvrigt henvistes der til vedtægtens paragraf 8, idet denne kun kan ændres, hvis samtlige 7 bestyrelsesmedlemmer er enige deri - altså

hverken af kommunen eller Sammenslutningen.

Dette havde Villy Mørk Jensen svaret på ved en skrivelse til borgmesteren, og samtidig tilbudt, at han og næstformanden Helge Kierulf mødtes med borgmesteren for at drøfte uoverensstemmelserne dem imellem. Et flertal i bestyrelsen vedtog også, at formanden for Bernadottegårdens bestyrelse, John Nielsen, deltog, idet han kendte bedst til forholdene omkring »gården«.

Endvidere blev det oplyst, at John Nielsen havde indkaldt til bestyrelsesmøde på Bernadottegården den 13. august, for at prøve sammen med de 3 kommunale at nå til enighed omkring bestyrelsens fremtidige arbejde. - Man var jo nu bl.a. oppe på at modtage 150 daghjemspatienter, hvor det fra begyndelsen kun var meningen at modtage ca. 45 personer. Tilmed var der skåret i personalet, og beboerne på plejehjemmet fik derfor ikke den del af de faciliteter, de har behov for og ret til.

Dette møde måtte aflyses, idet de 3 kommunale ikke ønskede at deltage. De ønskede heller ikke at begrunde hvorfor.

Vore 4 bestyrelsesmedlemmer finder, at der bevidst foregår en undergravende virksomhed mod dem. Bestyrelsesmedlemmerne oplyste endvidere, at flere af vore beboere græd og ønskede at komme væk fra Bernadottegården, bl.a. på grund af den i forrige nummer af bladet omtalte daghjembrug og en beboers grove og provokerende opførsel.

Bernadottegårdens kasserer havde brugt mange timer sammen med John Nielsen på budget og regnskab, og sammen med revisionen havde de fundet fejl og mangler på mere end 5 millioner kr., som skriftligt er bekræftet både af kommunen og revisionen.

Kassereren havde også fire gange bedt forstanderen om en redegørelse for kursusaktiviteter og hvem der deltog. Havde endnu ikke fået en sådan opgørelse, men var på anden vis blevet bekendt med,

at forstanderen og den før omtalte beboer og daghjembrugerdeltager i de fleste af turene.

Trods krav om nedskæringer på andre mindre nødvendige områder, har administrationen alligevel den 12. marts forlangt rentekontoen på kr. 50.000 hævet med kr. 19.000 og igen den 14. maj 70 med kr. 30.000 - mere end en fordobling på det første halve år. Dette havde kassereren modsat sig.

Iøvrigt var vore 4 bestyrelsesmedlemmer blevet beskyldt for at belaste rentekontoen med kr. 70.000, hvor kassereren derefter havde lavet en nøjagtig opstilling for de 4, og beløbet var da kommet ned på det rette tal - kr. 26.182. Det var derfor urimeligt at stille vor bestyrelse i et så dårligt lys.

Udtalte, at de alle 4 gjorde et stort arbejde for at holde niveauet for beboerne og personalet, mens kommunen bare havde sendt flere og flere daghjemspatienter over til behandling, således at det kom til at mærkes af beboerne.

Tillidsvotum

Herefter tog formanden for Bernadottegårdens bestyrelse ordet og udtalte, at hvis de 4 skulle få den styrke og opbakning, der skulle til for at arbejde videre i den ånd, hvormed Bernadottegården var skabt, forlangte de et tillidsvotum for at fortsætte. - Ved en efterfølgende afstemning stemte 10 for af 12 mulige. Ingen imod.

Ind imellem de forskellige indlæg havde der været en debat med forskellige udtalelser af bestyrelsesmedlemmer.

Da Mogens Petersen var afgået ved døden, blev suppleanten i lovudvalget, Bernth Johannesson, indvalgt i bestyrelsen. Som ny suppleant valgtes Peter Møller Madsen.

Lovudvalgets formand, Jacob Jensen meddelte på grund af en tidligere forespørgsel, at kirkeministeriet havde meddelt, at der ikke må strøs aske af personer i

Mindelunden. Udtalte, at lovudvalget ville forsøge gennem skatteministeriet at få bevilget, at alle får hædersgave efter den høje sats. Eller at den eventuelt pristalsreguleres.

Krav om Tysklands-erstatning

Angående et eventuelt krav om Tysklands-erstatningen ved den forventede fredsafslutning blev det vedtaget, at man ville anmode advokat Jørgen Jacobsen om at rejse vore krav gennem udenrigsministeriet. På internationalt plan er flere lande begyndt at røre på sig.

Mødet sluttede med, at de forskellige foreninger redegjorde for deres dels afholdte, dels fremtidige aktiviteter.

Næste møde blev berammet til torsdag den 4. oktober kl. 17.

Solveig Skjøtt
Sekretær

Ande- og flæskespil

Så nærmer tiden sig, hvor vi atter skal til at glæde os til Buchenwaldklubbens store og festlige Ande- og Flæskespil, m.v.

Det afholdes:

Torsdag den 29. november 1990, kl. 19.30 i Rigspolitiets Kantine, Mitchellsgade 19-5., København V.

Spillet afvikles under de sædvanlige former, og det må stadig anses for overflødigt at gøre opmærksom på de mange meget fine gevinster, og at der er »fuld gevinst« til alle med banko i de ordinære spil.

Medlemmer med pårørende og kammerater fra andre fangeforeninger er velkomne.

Reserver dagen og mød op til en festlig aften i kammeratligt samvær.

Med venlig hilsen
BESTYRELSEN

Det er en viljesag at have det rart med hinanden.
(Marie Wærum, mor til Edith Guillaume, i generations-dialog i Politiken).

- Danskerne tror selv, at de er meget nemme at leve sammen med, men det er de kun, hvis det sker på deres præmisser. (Dronning Margrethe til fransk tv, gengivet af dansk TV2).

Landsstævnet 1990

Allerede i 1989 fik vi oplyst, at i 1990 ville Landsstævnet blive henlagt til Oslo i dagene omkring 17. maj. Det medførte, at vi fik god tid til planlægning og opsparring.

Blandt andet har det medvirket til, at stævnet blev så vellykket. Søndag den 13. maj startede bussen med udgangspunkt fra Haderslev kl. 15.35, videre til Kolding, Fredericia, Århus og Randers.

Vi skulle være i Hirtshals kl. 10. Bussen kom fra Molsbusser, og vi havde juniorchefen Bo Ruggaard som chauffør. Oh! hvilken chauffør, rolig, fattet i alle situationer og utrolig hjælpsom og præcis.

Mandag morgen kl. 8.00 anløb vi Oslo havn, hvor vi blev modtaget på det hjerteligste af nordmændene. Sammen med vore norske kammerater tog vi en bustur rundt i Oslo, fik udpeget seværdige bygninger, blev inviteret på velkomstkaffe med kage i deres samlingsstue, videre med

bus til universitetet, der havde en udstilling fra besættelsen, bl.a. 3 store glasmontere hvor Inger Guldbrandsen ved hjælp af modellerede figurer iført den sribede fangedragt skildrede livet i en fangelejr, som hun havde set og oplevet det. Det var en meget talende udstilling, mon der er mulighed for, at vi kunne låne den til Frøslevlejrens Museum?

Vi kørte atter en bytur, blandet andet for at se det gamle Oslo med træhusene. De var meget hyggelige at se på, og de fleste meget velholdte.

På restaurant Ekeberg indtog vi en god frokost. Stedet ligger meget højt med en pragtfuld udsigt over fjorden og Oslo. Klokken var nu blevet 14, og der var mulighed for at blive kørt til Hotel Scandic i Høvik, 14 km udenfor Oslo mod Drammen. Efterhånden var vi blevet trætte og nød at kunne få et par timers hvil, inden bussen bragte os til Holmenkollen. Vejret var pragtfuldt, lunt og stille. Vi fik lejlighed til at strække benene og indånde den rene luft inden middagen på Hotel

Holmenkollen.

Bussen måtte betale bompenge ved indkørlen til Oslo, 20 kr., 5 spor at køre i, det ene for busser og taxier. Med vor dygtige og rolige chauffør var vi som lovet hjemme præcis kl. 10.

Tirsdag: Efter en god og rolig nat mødtes vi til et overdådigt ægte norsk morgenbord.

Kl. 9.30 busafgang til Bygdøy til Nansens berømte skib Fram, Thor Heyerdals Kontiki og Ra. Nogle fik også set vikingskibene og folkemuseet, andre var ved mindesmærket for de 4500 norske sømænd, der satte livet til under krigen.

Kl. 13 ankom vi til Drammens Rådhus, hvor vi blev budt velkommen og fik forevist det nyrestaurerede meget smukke hus, hvor arkitekterne havde forstået at kæde nyt og gammelt sammen. Drammen har i dag 52.000 indbyggere, i 1200-tallet var den målet for hollændernes og danskerne tømmerhandel. I dag spænder Drammens næringsliv over et vidt register, og virksomheden på havnen er aktiv. I vore dage er Dram-

men landets største bilhavn.

Vore arrangører af turen, Ditte og Frode, havde på hotellet bestilt en madpakke til os hver. Det var så hensigten, at vi skulle spise den i bussen, men til vor store overraskelse havde hotellet pakket et større tag-selv-bord med mange flotte ingredienser. Heldige var vi, vejret var flot, og lige ved alfarvej lå en rasteplads med borde og bænke. Det blev en herlig skovtur, drikkevarer til høkerpris havde nogle medbragt i bussen.

Nu gik turen til Kongsberg gennem et af Norges smukkeste landskaber, skove, grønne marker og storslåede vandfald. I Kongsberg kørte vi direkte til Sølvminerne. De fleste tog turen med tipvognstog 2,3 km ind i minen. Her steg vi ud og fik forevist maskiner m.v. fra år 1907-1908 og oplystes om, hvor brydsomt det havde været at komme i gang. Blandt andet var oprindeisen, at en bondes sølv havde fundet noget sølv på fjeldet, bragt det hjem til faderen, der ville se, hvor de havde fundet det. Han fandt noget mere, smeltede det og tog til byen for at sælge det, men blev be-

På vej over til Oscarsborg i Drøbak. Fra v.: Frode Greve Rasmussen. I forgrunden Hans Bruhn. På kajen: Olav Guldbrandsen, der er formand for de tidligere fanger, Oslo. Erik Sæther, Oslo ses her med blomster.

skyldt for at have stjålet det og blev sat i fængsel. I dag fungerer minen som en turistattraktion.

Drammens hovedattraktion er Spiralen, en 1650 km lang tunnelvej, der bevæger sig over 7 etager. Udsynet herfra strækker sig over fjorden til langt op over Drammendalen med snedækkede fjelde længst i vest. På Spiraltoppens café spiste vi en varm ret. Efter endnu en gang at have beundret udsigten til fjeld og li og fjord gik det atter hjemad.

For fuldstændighedens skyld må lige bemærkes, at højden i tunnellen kun er 3,30 m, og vor bus målte 3,55, derfor var det nødvendigt at skifte bus. Også det havde Bo sørget for, uden at der opstod ventetid. Spiralen er fremstået ved, at man har brugt klippestykkerne til at bygge veje med. Et lyst hoved fik derved ideen til Spiralen.

Kl. 21 var vi atter hjemme, glade men trætte efter endnu en dejlig dag med gode oplevelser og godt kammeratskab.

Onsdag morgen afgang kl. 8.30 til Oslo havn for at modtage vore kammerater fra København. Modtog dem med opslåede rød/hvide paraplyer (Alberts ide. Han havde fået

Gestapofangerne Århus og Randers afdelinger ses her efter ankomsten til Oslo foran Oslo Biblioteks store bygning. Her var der arrangeret en særudstilling om 1940-45. (Foto: Edith Johansen)

dem som gave af sparekassen i Randers). »Det går bedre og bedre dag for dag«, ivrig vinken med Dannebrogsgflag. Stor gensynsglæde.

Sammen kørte vi til Akershus til en stille og meget enkel højtidelighed, hvor vor landsformand Mogens Pedersen nedlagde en krans, flankeret af en norsk og en dansk fane. 4 gardere blæste en trompetfanfare, ingen taler, ingen sang.

Efter en gennemgang af

Frihedsmuseet tog vi til vort hotel, hvor frokostbordet var parat. Sjællænderne indkvarteredes på Luftvan Kaserne. Kl. 14.00 bus til Munck Museet eller bytur. Nogle blev hjemme for at skrive eller hvile.

Kl. 18.00 festmiddag på Luftvan kasernen. Aftenen vekslede med taler, sang, gaveudveksling og iøvrigt godt kammeratligt samvær, som vi kender fra vore tidligere stævner. Vel hjemme ved

midnatstide. Vejen hjem var jo ikke nær så lang som ud... hm!

Torsdag: Efter et hastigt morgenmåltid afgang til Slotspladsen. Vi skulle være på pladsen inden kl. 10, idet der var ansøgt om, at vi som særligt privilegerede måtte få vor bus med ind på pladsen. Det var meget hensynsfuldt. Ligeså var der midt foran slottet reserveret siddepladser til mange af os. Vejret var passende klart solskin med en let brise. Flot klaret af den 86-årige monark at stå op i de 3 timer, optoget varede.

Dette imponerende optog kan ikke beskrives, det skal opleves: Skoler, studenter, sangere, orkestre, spillende, syngende, dansende alle vinkende med flag hele vejen op ad Carl Johan-gaden, så langt man kunne skimte bagud. Det var i sandhed Norge i rødt, hvidt og blå. Herligt at få lov til at opleve dette glade frihedselkende folk endnu engang.

Spadseretur gennem Vigelandsparken. Dette imponerende opbud skabt af én mand glemmes aldrig, især Monolitten, en søjle bestående af 121 figurer, hugget ud af én stenblok. Middag på vort hotel, derefter afgang til endnu en kammeratskabsaften sammen med sjællænderne. Godt at vi havde vor egen bus, det var en stor lettelse på hele turen.

Akershus den 16. maj: Hans Ebbe med fanen (Foto: Henry Henriksen, Espergærde)

Fredag: Efter et solidt morgenmåltid farvel til hotel Scandic. Vi kører til Drøbak, hvor vi mødes med sjællænderne. Herfra sejles over til Oscarsborg. Det var her fra fæstningen, at nordmændene natten til den 9. april 1940 sænkede tyskernes slagskib Blücher. Har du ej sejlet på en af Norges mange fjorde, da har du ikke set det prægtige Norge.

Interessant at gå en rundtur på øen Kaholmene, ved fæstningen er et mindesmærke for oberst Eriksen. Her blev nedlagt blomster med behørig faneledsagelse. Vor tapre landsformand var meget mod sin vilje blevet træt. Hr. Stærmosse nedlagde i hans sted blomsterne. Vi gik ind i fæstningen for at se den og indtage vor frokost. Luftvan kasernen var mester for flotte madpakker. Fæstningshunden fandt ideen så god, at den sikrede sig et par smagsprøver.

Tilbage til Drøbak, hvor vi tog afsked med sjællænderne, der først skulle hjem søndag. Vi kørte til Oslo for denne gang at sejle til Frederikshavn, flotte kahytter, god forplejning, i Danmark kl. 8.00. »I Østen stiger solen op«, vor sædvanlige morgensang. Her skal heller ikke glemmes en tak for sangheftet, ligeså for de praktiske oplysninger, vi modtog sammen med programmet, nogle vil måske synes, det er småting, men det er en stor ting, når alle disse småting fungerer. Det er med til at skabe et velfungerende landsstævne.

I Aalborg tog vi kærlig afsked med de første, dette gentog sig i de øvrige byer. I Århus var der en større modtagelseskommité ved Musikhuset. Sammen gik vi en tur i huset og sluttede med en forfriskning. Stor afsked, med et glad på gensyn o.s.v.

Tak til Jens, Ditte, Frode, at I fik dette Landsstævne stablet på benene, for det er nu ikke så let i et andet land, selv om det er vort broderfolk. Tak til vore norske kammerater for stor imødekommenthed.

I skrivende stund er landsformand Mogens Pedersen ikke mere blandt os, flot klaret at tage med på Norgesturen, pligtopfyldende til det sidste trods sygdom. Æret være Mogens Pedersens minde.

Grethe Karstensen

Repræsentantskabsmøde den 3.-4. nov. 1990

Mødet afholdes på »Hotel Molsgården«, Vistoft, 8420 Knebel, telefon 86 35 13 90.

Ankomst mellem kl. 11 og 13, her tildeling af værelse og eventuel deltagelse i fælles frokost kl. 12.30, prisen for frokosten er kr. 75,-.

Opholdet på »Molsgården« koster kr. 290,- pr. deltager, og i denne pris er inkluderet: Eftermiddagskaffe, middag (2 retter), kaffe, overnatning i dobbelt værelse, morgenmad søndag kl. 8-9 samt frokost.

Derefter afrejse.

Repræsentantskabsmødet afholdes om lørdagen den 3. november 1990 kl. 15.

Landsstyrelsen afholder møde søndag den 4. november kl. 10.

Vi håber på et stort fremmøde ved Repræsentantskabsmødet. På gensyn den 3. november 1990.

Tilmelding snarest til:
Jens Thomsen
Skottegården 15, 1. sal th.,
2770 Kastrup
Tlf.: 31 50 09 70 eller

J. E. Finderup,
Gadstrupparken 3,
4621 Gadstrup
Tlf. 42 39 09 91

ÅRHUS:

Engholm holder juletaalen

I forbindelse med vores jule-sammenkomst den 23. december har oberst Carl Engholm lovet at komme og holde et lille foredrag for os. Det vil sikkert interessere mange.

Foreningen afholder 45 års fødselsdag

Sted: Søvavillionen, Gyldenløvsgade 24, Kbh.

Dato: Lørdag den 24. november

Kl.: 17.30

Pris: Kr. 295,00 pr. person.

For denne billige pris serveres der:

1 velkomstdrink

Flødelegeret aspargessuppe med kødboller + flutes

Skivet andebryst med orange/mandelsauce samt

årstidens grøntsager og kartofler

Chokoladeparfait med Grand Marnier og bærpuré

Kaffe

Endvidere 1/2 fl. hvidvin + 1/2 fl. rødvin

Levende musik og ekstrafin underholdning i aftenens løb.

Festen foregår i den hyggelige udsigtsrestaurant på 1. sal med den smukke udsigt over Peblingesøen med byens lys.

Vi mødes først over velkomstdrinken i Københavns mest særprægede cirkelrunde tårn med udsigt til både Peblingesøen og St. Jørgens Sø. En bar forbinder de hyggelige lokaler.

Denne fødselsdag må I da være med til at fejre i vor sædvanlige gode kammeratskabsånd.

Vore venner i andre foreninger er også velkomne.

Tag nu en hurtig beslutning og tilmeld dig til: Solveig Skjøtt, 42 48 56 74 senest den 10. november.

Beløbet bedes sendt på giro 6 48 27 40 eller check til kassereeren, Salle Fischermann, Bernstorfsvej 155,2.th., Gentofte, senest den 16. november.

Vel mødt!

P.B.V.

Solveig Skjøtt

Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen

indkalder hermed til ordinær generalforsamling. Mandag d. 12. november kl. 19.30 i Parolesalen, Nyrupsgade 24, København K.

Dagsorden: 1, Valg af dirigent. 2, Protokol. 3, Formandens beretning. 5, Indkomne forslag. 6a, Valg af bestyrelsesmedlemmer. 6b, Valg af bestyrelsessuppleanter. 7a, Valg af revisorer, 7b valg af revisorsuppleanter. 8, Eventuelt.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, må være formanden i hænde senest otte dage før. Efter generalforsamlingen er der kammeratligt samvær over lidt smørrebrød.

Mød nu talrigt op og lad os rigtig hygge os, som vi jo plejer.

Noter venligst dato og sted i din lommekalender NU.

Venlig hilsen og på gensyn

p.b.v

Solveig Skjøtt

ERHVERVSHÆMMEDE

Borup-stenen

Den 9. august samledes mere end 70 gamle og unge ved mindestenen for de 11 danske modstandsfolk, der her i 1944 skammelig blev nedskudt bagfra, idet en stikker havde fået transportvognen til at standse og sagde, at de skulle flygte.

Det gjorde de, og hver og en blev dræbt ved denne niddingsdåd, skudt ned bagfra under flugtforsøg.

Den lokale præst sagde smukke ord, og forsamlingen sang »Altid frejdig, når du går«. Der blev nedlagt mange blomster. Arboe Rasmussen, der i sin tid sørgede for, at stenen kom på plads, nedlagde en krans fra Omegnsafdelingen.

Efter højtideligheden samledes vi på Osted efterskole ved kaffebordene. Her var taler og sange og hyggeligt samvær.

Formanden takkede de fremmødte og overrakte præsten og skoleforstanderen vo-

res standard med navneplade med modtagerens navn.

Herefter var den hyggelige aften forbi, og på hjemvejen mod København kunne man med tilfredshed konstatere, at faklerne ved stenen brændte endnu, og mange vejfarende var stoppet op for at betragte stenen og de smukke blomster.

Omegnsafdelingen
Johan Kanding

Sydfyns Afdeling

På den første generalforsamling efter Louis Artells død valgtes Hjarne Ditlevsen til afdelingens nye formand, ligesom han er vor konsulent i det fortsatte arbejde med erstatningssager m.v., idet han har mangeårig erfaring i sagsbehandling som tidligere konsulent i Arbejdsformidlingen.

Vi har her i august haft to udflugter med stor tilslutning, sidst onsdag den 22. august til Frøslev Lejren, meget vellykket med 52 deltagere.

Vi er nu gået ind i vintersæsonen 1990/91, hvor vi lagde ud fredag 28. september med besøg af kontorchef Anna-Lise Clausen fra Frihedsfonden, som fortalte os om »Frihedsfondens opståen og virke«. Meget interessant og med fin tilslutning.

Programmet indtil nytår er således:

Fredag 26. oktober: Landdagsmand Karl Otto Meyer, Sydslesvig, fortæller bl.a. om sin flugt til Sydfyn i januar/februar 1945 m.m.

Fredag 23. november: Forstander Irene Holtman, EGV-Centret, Svendborg, fortæller om EGV's virksomhed.

Fredag 14. december: Julehygge.

Sammenkomster:

Vi hygger os med forskellig underholdning den sidste fredag i månederne september, oktober, november, december samt februar, marts og april, hvor alle tidligere modstandsfolk med pårørende eller venner er velkomne.

Mødested: EGV-Centret, Ørbæksvej 42 A, Svendborg. Indbydelser udsendes.

NEUENGAMME

Pilgrimsfærden havde besøg af den danske generalkonsul

Tidligt den 31. august 1990 startede Pilgrimsfærden til koncentrationslejrene i Dalum, Versen og Esterwegen samt Neuengamme. Gruppen fra København var i år på 13 personer incl. vores chauffør Leif. Vi kørte den sædvanlige rute og sejlede med G-T Linien. Traditionen tro gjorde vi holdt ved Stillhorn, og så gik det ellers videre over Bremen og Cloppenburg, og på trods af Cloppenburgs tiltrækningskraft nåede vi til Meppen og hotel Pöker, hvor de selvkørende for længst var blevet indkvarteret. Vi var nu 27 personer ialt.

Lørdag formiddag kørte alle med til Gaststätte Herbers, der ligger i udkanten af Meppen mod Versen, det sted, hvor udekommandoen fra Neuengamme den 15. november 1944 stod og frøs på landevejen og ventede på videretransport ad tipvognsporet til Versen-lejren. I 1944 var det de tyske officerer, der sad og drak øl i krostuen, nu som tidligere år var det danskerne, der sad i varmen og kiggede ud over marken, hvor tipvognsporet nu er væk. Niels Otto Køster fortalte os om den 15. november 1944 i bidende kulde.

Sangbøgerne blev brugt flittigt

Hans Bøjlund førte os her efter til en rastepads på vejen mod Haselünne, hvor han »rodede« lidt sammen, så vi hverken led sult eller tørst.

Lørdag aften var der fælles spisning og kammeratligt samvær på hotel Pöker. Hans havde medbragt sangbøger, der blev brugt flittigt, også »Se nu stiger solen af natmørkt hav« blev sunget efter Orla Rasmussens ønske. Den blev sunget i Horserødlejren i 1944 ved hver morgenappel, medens han var i lejren. Erik Sørensen, der var med for an-

den gang og først i de senere år har været med i foreningen, sagde tak for den modtagelse, han havde fået i gruppen, at det var en dejlig og særlig oplevelse at være med og opleve den ubetingede åbenhed og tillid, han havde mødt. I løbet af aftenen fik gruppen følgeskab af fotograf Willy Kjærgaard og journalist Peter Lødahl. De havde gennem Willy Mørk Jensen fået interesse for gruppen og perioden 1940-45.

Med Hasse, Arnold Jensens søn, som fanebærer startede vi pilgrimsfærden på kirkegården vest for Dalum. Orla Rasmussen holdt talen over transporten fra Neuengamme til Dalumlejren, om opholdet og arbejdet indtil marts 1945, hvor udekommandoen blev sendt tilbage til Neuengamme, om den tro, de havde om snarlig transport til Sverige, der brast ved ankomsten til Neuengamme, hvor landsmænd var kommet fra Danmark og intet anede om transporten til Sverige.

Talen sluttede med, at vi skulle mindes Ejnar Hjort Brodersen, den eneste dansker, der døde i Dalumlejren

og aldrig kom hjem til Danmark. Orla Rasmussens søn Sven lagde foreningens krans. Færden fortsatte til Versenlejrens kirkegård, hvor N. O. Køster talte ved Danmarksstenen, Rosa Køster lagde kransen.

Ved det store monument talte Hans Bøjlund om den ydmygelse og afmagt, der føles ved igen at være tilbage ved Versenlejren og lod tankerne gå til de kammerater, der aldrig nåede hjem. Erik Sørensen lagde kransen.

Bestyrelsen sørgede på bedste vis for, at ingen led tørst undervejs, og efter middag på den sædvanlige kro drog vi til kirkegården ved Esterwegen. Jakob Jensen holdt talen og mindedes Carl von Ossietzky og Rudy Gogyl, der bl.a. har skrevet musik til »Die Moorsoldaten«.

Militarismen må holdes i ave

Jakob udtrykte betænkelighed, hvis det nye Tyskland får lov til oprustning og bad til, at militarismen blev holdt i ave, da ingen har brug for en ny krig. Jakob fortalte, at Esterwegen er den ældste KZ-lejr

Gaststätte Herbers ligger i udkanten af Meppen mod Versen. (Foto: Helle Rasmussen)

Per Utrichs relief ærer de danske, der døde i Varsen.

og fra pilgrimsfærdens start for 25 år siden, den eneste kirkegård, der var at besøge, samt at foreningen af Neuengamme-fanger sammen med tyske kammerater har presset de tyske myndigheder til at vedligeholde kirkegårdene samt rejse monumenter for de døde i lejrene i Ems-land. Arnold Jensen lagde kransen.

Efter højtideligheden havde bestyrelsen sørget for, at vi kunne indtage varme drikke under paraplyernes udbredte skærme.

Tidligt mandag morgen var gruppen klar til at starte pilgrimsfærdens til Neuengamme. Helge Hansen holdt en kort tale ved krematoriepladsen og mindedes de kammerater, der aldrig nåede hjem. Tommy Flander lagde kransen.

Ved Danmarksstenen blev der holdt en mindestund, og

kransen blev lagt af Bent Mouritsen. Gruppen fortsatte til det store monument i Neuengamme. Her holdt generalkonsul Flemming Mørk talen, der bringes i sin helhed andetsteds i bladet. Villy Mørk Jensen mindedes de kammerater, der ikke er her mere og lagde herefter kransen.

Dokumententhaus var åbent til ære for os, og Frank Lehmann holdt en orientering på dansk om lejren og Dokumententhaus.

Nu alle skolebørn til Dokumententhaus

Uden for Hamborg mødtes gruppen til fællesspisning, og her var Frank Lehmann med og fortalte om det arbejde, han og forskeren Wilfred Müller var i gang med, da det havde vist sig, at Dokumen-

Eigil H. Larsens Eftf.

v/P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v/ Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telf. 01 11 07 87

tenhaus ikke kunne få dokumentation eller ejede dokumentation for, hvad der var foregået i Neuengamme-lejren under anden verdenskrig. Der blev uddelt skemaer for at få kontakt og viden tilbage til de forskere, der nu arbejder i Dokumententhaus.

Ideen var så at få lavet interviews på videobånd med de tidligere KZ-fanger som dokumentation og til forskningsbrug. Frank Lehmann fortalte også, at man nu arbejder på et program for skoleleverne i Hamborg. Først i år er det ved lov bestemt, at alle skoleelever skal aflægge besøg i Dokumententhaus, tidligere var det ikke tilladt.

Efter middagen blev der taget afsked. 12 tidligere KZ-fanger havde endnu engang opfyldt deres løfte til de kammerater, der aldrig nåede hjem.

År, der aldrig må vende tilbage

Jeg deltog for anden gang i pilgrimsfærdens, og forhåbentlig bliver det muligt at deltage igen. Det har været stærke oplevelser, der har sat tanker i gang. Det har været fantastisk positivt at opleve det kammeratskab, den åbenhed, og det sammenhold, der er på disse pilgrimsfærder, hvor tidligere KZ-fanger fortæller om deres oplevelser, deres følelser, hustruerne oplevelser af årene 40-45 og tiden derefter.

Forhåbentlig når de ansatte forskere ved Dokumententhaus at få kontakt og interviews med så mange af jer som overhovedet muligt, for at også tyskerne selv kan få den dokumentation, der skal til for at også den menige tysker, og dansker for den sags skyld, kan forstå, at det ikke bare er år, der kan glemmes, men at

det er år, der *aldrig* må vende tilbage.

Jeg vil her takke Jer og deltagere i 1988 for, at jeg måtte være med i jeres kreds, for den åbenhed og tillid, I mødte mig med. Den samhørighed, I har i gruppen, når I mødes den 20. april ved Helligånds-kirken og på Meppen-turen i september er beundringsværdig og fantastisk at opleve. Også tak til vores chauffør Leif, som nok en gang kørte flot gennem Tyskland. Til sidst skal der også rettes en tak til Helge, Søster og Hans for den meget velarrangerede tur.

*Helle Vibeke Rasmussen
(Orla Rasmussens datter)*

Indbydelse fra Neuengamme-lejren

Dokumententhaus i Neuengammelejren har udsendt en fortegnelse over en række arrangementer, der gennem film, foredrag, koncerter og særudstillinger sigter på at levendegøre kampen mod nazismen.

Søndag den 28. oktober fører Villy Mørk Jensen, Danmark, ordet, og den 25. november taler L. G. Damgaard, Virum. Begge dage starter man kl. 15.

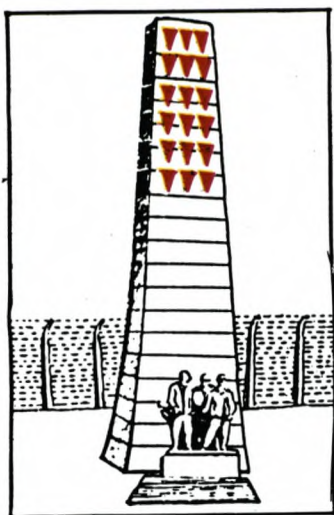

SACHSENHAUSEN

Odense-besøg i København

Sachsenhausenforeningen, Odense afdeling, arrangerede busudflugt til København den 20. august. Der deltog 27 kammerater.

Ankommet til »Petersens Familiehave« i Pile Allé indledtes med festmiddag. Ved middagen blev der indsamlet et større beløb til Horserødmindesmærket, hvis kunstneriske udformning vor Sachsenhausen-kammerat, Per Ulrich, står for.

Efter middagen kørtes til Mindelunden i Ryvangen, hvor Emmy Eskildsen og Lili-an Olsen på foreningens vegne lagde en krans ved mindesmærket. Peder Søgård talte og henviste til en chokerende begivenhed ved en international juniorfodboldturnering i Vildbjerg for kort tid siden. De unge vestyskere optrådte ved en fest efter turneringen i militærantræk, hilste med opstrakt arm, med heilråb og dekorerede maden med hakors.

Når vi nu her i Mindelunden tænker på vore kammerater, der ofrede livet i kampen for befrielse fra denne barbariske nazisme, bekræfter vi, at det er vor pligt fortsat at bekæmpe den i alle dens fremtrædelsesformer. Kampen må være uafbrudt og aldrig ophøre. Det skylder vi vore døde kammerater.

Efter højtideligheden i Mindelunden afsluttedes arrangementet med besøg i Tycho Brahe planetariet, hvor vi overværede en imponerende amerikansk rumfartsfilm. Herefter begyndte hjemturen til Odense.

Mindeord

Jan Everaert

Det er med stor sorg, vi har modtaget meddelelse om, at vor kammerat og mangeårige vicepræsident i Amicale Internationale de Neuengamme Jan Everaert, Belgien, er død den 22. august 1990 70 år gammel.

Med Jan har den belgiske og den internationale modstandsbevægelse mistet en utrættelig forkæmper for virkeliggørelsen af den antifascistiske modstandskamps idealer. Jan blev i september 1941 deporteret til Neuengamme på grund af kampen mod Hitler og den tyske okkupation. I Neuengamme fortsatte Jan Everaert sin kamp mod nazismen og blev et forbillede for kammeraterne. Han hørte til Cap Arcona-folkene.

Hans tapre hjerte er standset. Vi ærer ham, idet vi i hans ånd fortsætter arbejdet for folkeforståelse, fred, afrustning og social retfærdighed.

Vi vil aldrig glemme Jan Everaert.

Villy Mørk Jensen
Vicepræsident i AIN

Børge Jensen, Lyngby

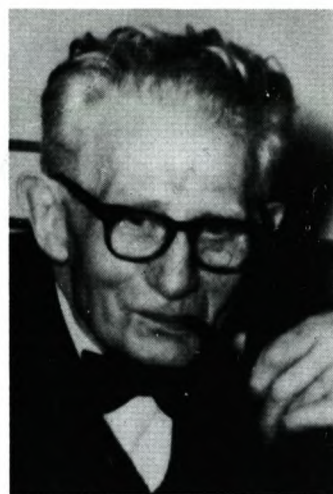
Oberstløjtnant Børge Jensen, der var medstifter af det danske hjemmefærns og aktiv i modstandsbevægelsen, blev 71 år gammel.

Børge Jensen blev uddannet som trafikelev hos DSB og fik plads i generaldirektørens kontor, hvortil han efter pensioneringen fra forsvaret vendte tilbage som generaldi-

rektørens personlige rådgiver i sikkerhedsspørgsmål.

Under krigen var han aktiv i modstandsbevægelsen og gik ind i Sabotagegruppen 1944. Efter krigen var han med til at oprette hjemmefærns og blev senere officer ved forsvarsstaben, hvor han tog sig af kommunikation og efterretningsvirksomhed.

Børge Jensen var tillige engageret i bl.a. Landsforeningen Gestapofangerne og Frihedsmuseets Venner.

Hans Tage Jensen

Redaktør Hans Tage Jensen, Hellerup, som virkede i mere end en menneskealder på Ritzaus Bureau, blev 87 år.

Han var gennem 44 år en skattet medarbejder på Ritzaus, hvor han begyndte på den daværende redaktion i Odense, og senere på hovedredaktionen i København især var kendt som en hofmedarbejder med særdeles gode kilder ved hoffet. Samtidig opbyggede Hans Tage Jensen bureauets arkiv og arbejdede med kulturstof og personalia.

Arbejdet på nyhedsbureauet under den tyske besættelse fra 1940 til 1945 beskrev han i en bog, som blev udsendt i anledning af Ritzaus 100 års jubilæum i 1966.

Rudolf Larsen

Rudolf Larsen blev født i Raklev ved Kalundborg 1. december 1898 og kom i smedelære i et smede- og maskinfirma i Snerntinge lidt nord for Jyderup i året 1913. Læretiden var dengang 5 år. Efter afsluttet læretid arbejdede Rudolf som smedesvend i Holbæk og omegn. Senere kom han til B&W i København (skibsværftet). Da det ikke gik særlig godt for værftet omkring 1920, drog Rudolf og andre danske værftsarbejdede afsted til skibsværftet i Danzig, som søgte faglært arbejdskraft.

Men opholdet i Danzig blev ikke af mangeårig varighed, thi den inflation, der sat-

te ind i Tyskland efter krigen, løb til sidst helt grassat, således at den sidst på ugen udbetalte ugeløn ikke kunne dække prisen på et rugbrød den følgende søndag/mandag.

Ved udgangen af 1922 var så godt som alle danske værftsarbejdede vendt hjem til Danmark igen, deriblandt Rudolf. Han kom senere til at arbejde inden for den gren af smedefaget, som omfattede rørlægning og sanitet.

De stærke indtryk af den elendighed, som krigen havde medført for den jævne befolkning i Tyskland og hans tyske arbejdskammeraters beskrivelse af deres nød havde bundfældet sig i Rudolfs sind. Ikke mindst dette, set med egne øjne, gav stødet til, at Rudolf efter hjemkomsten til Danmark gik ind i politisk og fagligt arbejde, og han blev nu med tiden en aktiv og drivende kraft i DKP vedrørende lejerbevægelsesspørgsmål.

Efter Hitlerfascismens magtovertagelse fik Rudolf hænderne fulde - thi der skulle skaffes husly og underhold til tyske, politiske flygtninge. Det medførte ikke blot økonomiske, men også andre problemer. Thi når sandheden skal holdes i hævd, må det siges, at de politiske flygtninge ikke var særligt velsete hos de daværende danske myndigheder. Hvorledes forhindre, at de blev sendt tilbage til det sikre helvede - eventuel henrettelse?

Som kort opridset ved Rudolfs 90-års fødselsdag: Rudolf blev arresteret den 2. november 1942 (Vestre Fængsel, Horserød, KZ-lejr Stutt-

hof). Rudolf blev sammen med andre Stutthoffanger befriet af sovjetiske soldater den 10. marts 1945 i Pommern og vendte tilbage til Danmark (Bispebjerg) midsummer den 23. juni 1945, efter at have oplevet Hitlerfascismens symbol og magtbase Berlin som en rygende ruinhob.

Ved hjemkomsten til Danmark genoptog Rudolf sit arbejde (rør, sanitet). Men ved udgangen af 1959 slog kræfterne til erhvervsmæssigt arbejde ikke mere til. Men det var ikke slut med hans samfundsmæssige medleven og engagement, bl.a. i KZ-fangespørgsmål. Rudolf prøvede bl.a. at få rejst spørgsmålet vedrørende betaling for det påtvungne slavearbejde i Nazi-Tyskland. Både hos danske og tyske myndigheder.

Dette var blot nogle uomstødelige data, men de giver ikke et billede af den gode kammerat, mennesket Rudolf - men måske dette lille rids gør:

Den 22. juni 1944, KZ-Staffhof, sen sommeraften, blev 100 forud udvalgte medfanger, som havde været hjemmehørende i distrikterne Grodny/Bjelostok, myrdet af SS som hævn for partisanangreb i dette område. Da de første 50 blev ført af sted til gaskammeret, valgte de selv at bestemme døds måden ved »flugt« fremfor at lade sig gasse. - Vi var som sædvanligt kostet til køjs i vor daværende Block 13 - nu to danskere i hver køje, og den derved sparede halvdel af køjer var ved sammenstuvning fyldt op med »Ostraumgefangene« i krumbøjet siddestilling.

Pludselig blev der skudt vildt og længe fra lejrens vagttårne bl.a. ind over opholdsbarakkerne i lejren. Vi blev i Block 13 kommanderet ud af og op ved siden af køjerne og om muligt - trods pladsmangel og panik - ned på gulvet. Rudolf og jeg dumpede ned fra vor fælles køje foroven, Rudolf dog først efter at have sikret sig sin kære pibe fra gemmestedet ved hovedgærdet. Jeg har sikkert set alt andet end begejstret ud, da Rudolf lagde den ene hånd på min skulder og med piben i

den anden pegede rundt og sagde formanende: »Nu ingen panik kammerat, i denne forbandede lejr er der gået ædlere blod end dit og mit til spilde.«

Piben, det være sig utændt eller tændt, var ritualen - ordene var kammeraten, mennesket Rudolf, urokkelig.

Foruden de 100 fanger, som SS denne sene sommeraften koldt myrdede, medførte skyderiet, at to medfanger i opholdsbarakkerne mistede livet, og andre blev slemt tilredt af projektilernes dum-dum-kugle virkning efter at have passeret træbarakvæggene.

Men kort udtrykt: For Rudolf gjaldt selv under de vanskelligste forhold først og fremmest ordet: *vi* - ikke *jeg*.

Han døde 11. september 1990.

*Gunnar Mortensen
Stutthof nr. 25.765*

Svend Aage Mathiesen

Fhv. modelsnedker Svend Aage Mathiesen, Oksbøl, tidligere Holstebro, blev 70 år.

I sine barne- og ungdomsår var han stærkt optaget af spejderbevægelsen FDF, og tillige dermed var han meget aktiv inden for Røde kors i Holstebro.

Svend Aage Mathiesen var alle steder værdsat og respek-

teret for sin faglige kunnen og personlige gode egenskaber. Som soldat var han i Tønder den 9. april 1940. Igennem mere end 40 år var han aktiv i Hjemmeværnet.

I 1975 fik han tildelt Hjemmeværnets fortjenstmedalje for sin store og positive indsats. Ofte har han været benyttet som foredragsholder, hvor han ud fra sin store viden belyste emner vedrørende hjemmeværnet og forsvaret, eller krigsårene fra 1940-45, og tillige om sine indtryk fra et ophold i Nordmandiet, hvor de allierede gik i land.

Jævnligt har han fungeret som kustode i Frøslev-lejrens museum. Virksom og aktiv var han til kort før sin død.

Olav Riishede

Pastor emeritus Olav Riishede, Præstdam 20, Galten, blev 77 år.

Olav Riishede var født i København. Han blev cand.theol. ved Københavns Universitet og arbejdede som soldaterhjemsleder i Høvelte og et år som hjælpepræst i Brylle på Fyn, før han i efteråret 1940 blev sognepræst i Sjelle-Skjørring sogne.

Som ung præst under besættelsen dannede Olav Riishede en modstandsgruppe, der brugte loftet over Sjelle kirke til at gemme våben og ammunition. I præstegården husede han og Thyra modstandsfolk, der var »gået under jorden«.

A·P·MØLLER

På de syv have -
under den syttakkede
stjerne

RAHBEEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S
FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

Wieth-Knudsen

Generalmajor, civilingeniør D.A. Wieth-Knudsen blev 82 år.

Han havdenæsten hele sin militære karriere inden for ingeniørtropperne, hvor han gjorde tjeneste i 37 år. Under besættelsen var Wieth-Knudsen i Den Danske Brigade i Sverige, og efter krigen ledede han gennem et halvt år rydningen af de 1,5 millioner landminer, som tyske tropper havde udlagt på dansk grund.

I de sidste fem år af karrieren - fra 1968 til 1973 - var Wieth-Knudsen regionschef og kommandant i København.

Kai Wive

Kun 3 måneder efter sin 75-års fødselsdag er Kai Wive afgået ved døden.

Kai fødtes i Flensborg den 9. april 1915 i en dansksindet familie, og dansk var Kai helt af hjertet, hvad han hurtigt viste, da besættelsen kom.

Kai var hurtigt med i modstandskampen, hvad der også senere resulterede i, at han blev arresteret af Gestapo. Det kostede ham godt et års ophold i tysk fangenskab - først herhjemme i Århus, Horserød og Frøslev. Derefter de sidste 6 måneder i Hannover-Stöcken. Kai blev vores talsmand og tolk dernede, hvad der kostede ham en masse ubehag.

Efter hjemkomsten var Kai den ene af initiativtagerne til starten på vores lille forening, som forlængst har vist sin levedygtighed.

Kai var hele livet igennem en pragtfuld kammerat. Når man havde ham som ven, havde man en ven for livet.

Mange skoler og foreninger har nydt godt af Kais foredrag om fangelejrene. Samtidig havde han et tørt lune, så man kunne altid få et rapt svar igen.

Desværre kneb det meget med helbredet de sidste år, men Dagmar var alle tiders støtte for ham gennem årene.

Kai døde stille og fredeligt den 17. juli med Dagmars hånd i sin.

Æret være hans minde.

Peter Møller Madsen

Jeg fik mit liv forærende 4 gange

Kai Wive vil være kendt af mange fangekammerater, især for hans indsats i Hannover-Stöcken-gruppen, som han var medstifter af. Selv sagde han: »Jeg har fået mit liv forærende fire gange: Under aktionerne som modstandsmand under besættelsen. Den anden gang var, da jeg slap for krigsretten i Vestre Fængsel på grund af folkestrejken. Den tredje gang var i lejren, hvor vi levede under et eksistensminimum. Og den fjerde gang var, da jeg blev hentet hjem af Røde Kors. Læger har fortalt mig, at var der gået otte dage mere, inden vi blev hentet, havde det været slut med mig.«

Wive var aktiv spejder i 17 år, og medlem af Sct. Georgs-Gilderne gennem 51 år.

Som opvokset i Sydslesvig var han 2-sproget, og han hjalp derfor som tolk mange gange i lejrene og senere ved stævner.

Da et arbejdsudvalg fra Hannover-Stöcken for et år siden kom til Danmark for at optage en film om lejren i Stöcken, var hans sprogkundskaber til stor nytte. Filmfolkene blev hos ham i 3 dage.

Kai Wive har ikke nedskrevet sit Vitæ, men han har indtalt en del bånd, hvori han skildrer sit handlingsmættede virke.

F-k.

Viggo Laustens død i Kastellet

Den 2. maj for 50 år siden blev sydslesvigeren Viggo Lausten, der på det tidspunkt var ansat i Tønder som journalist for Flensborg Avis, af nazisterne beskyldt for at have drevet spionage imod Tyskland.

Han blev bragt til Kastellet i København, der var besat af tyskerne. Her døde Viggo Lausten som 35-årig efter et forhør ved en tysk militærdomstol. Ifølge den officielle tyske version havde han begået selvmord, men menne-

sker, der stod Viggo Lausten nær, mente, det var mere sandsynligt, at nazisterne havde dræbt ham.

Et entydigt svar på spørgsmålet om dødsårsagen er stadig ikke fundet. Viggo Lausten blev begravet i Tønder i en tilloddet metalkiste, som tyskerne udtrykkeligt havde forbudt at åbne.

Nekrolog med følger

På Flensborg Avis kendte man ikke noget til tyskernes ordre til de danske aviser om, at der ikke måtte skrives noget om dette dødsfald ud over den af nazisterne leverede tekst.

Flensborg Avis var nemlig ikke blevet underrettet om Viggo Laustens død.

Redaktionen havde læst om Tønder-kollegaens død i en anden avis. Flensborg Avis offentliggjorde så ikke blot den officielle tyske meddelelse, men i avisen af 6. maj 1940 stod også en nekrolog, som skulle få alvorlige følger for både chefredaktør Ernst Christiansen og for hele landet.

Avisen forbudt i fjorten dage

Ernst Christiansens farligste fjender var nogle lokale nazister, der nu beskyldte ham for med nekrologen at have hyldet en spion. Flensborg Avis' chefredaktør fik forbud imod at skrive i bladet, og Det tredje Riges magthavere udstedte et forbud imod at udgive avisen i to uger - ledsaget af trusler om et totalforbud. Nazisterne henholdt sig til rigsdagsbrand-nødfordordningen til beskyttelse af stat og folk.

Uden at avisens læsere er blevet underrettet om det i bladets spalter, ophører Flensborg Avis med at udkomme fra den 1. juni 1940.

Berlin-korrespondent og senere chefredaktør på Flensborg Avis, Jacob Kronika, der så avisens eksistens truet, er til flere forhandlinger i propagandaministeriet om bladets fremtid.

Sidste akt

På Tübinger kirkegård minder en mindesten nu om de ofre for NZ-diktaturet, hvis kroppe efter voldelig død blev overgivet til Eberhard-Karls universitetet i Tübingen.

Mindestedet skal, sagde universitetspræsident Adolf Theis, der talte til 500 mennesker ved højtideligheden, minde de levende om, hvad mennesker er i stand til at gøre.

De sidste 150 år er de døde, hvis krop har tjent til forskning for universitetet, blevet begravet her. Heriblandt også de sidste måneder, de sidste præparater, der endnu stammede fra Nazitiden. Beretningerne herom har vakt berettiget opsigt.

Ved foranstaltningen udtrykte dekanen ved det evangeliske-teologiske fakultet, Joachim Mehlhausen den overbevisning, at den nye generation vil være parat til at tage arven fra den nyeste tyske historie alvorligt. Dermed får skyld-diskussionen en ny dimension. Denne udvikling kommer sent, men ikke for sent. Georg Wieland, dekan for det katolsk-teologiske fakultet, talte om, at denne højtidelighed ikke blot var rørende, men også var en del af pligten til at yde ofrene retfærdighed.

Derimod fordømte universitetspræsident Theis den uro, som de få tiloversblevne præparater fra Nazitiden havde forårsaget. Derved stod man i fare for at skade møjsomt opbyggede forbindelser til folk i hele verden.

Han ville heller ikke skjule, at ud over medansvar og sorg, var også had og skadefryd kommet frem i lyset. Det fremmer billedet af »den hæslige tysker«. Det var et spørgsmål, om ikke bisættelsen af præparaterne og mindesmærket ikke snarere forhøjede dette mørke kapitel.

Professor Jürgen Pfeiffer talte i sin mindetale om, at de skrækelige enkeltheder i instituttet af spejlede skrækken i hele folket.

Blandt de under krigen indleverede ofre var 429, der

havde været ofre for krigen, justitsmyndighederne eller Gestapo. Allerede i de første krigsår skulle samlingen have været undersøgt og ofrenes præparater udskilt og ikke fortsat anvendt. Pfeiffer var glad for, at det nu skete.

Sydtysk Avis 10. juli 1990
VMJ

Kære redaktør!

I juli 1990 blev der rejst et mindesmærke over de sidste rester af ofre, som var henrettet af Gestapo og sendt til universitetet til diverse forsøg!

BØGER

Vibeke Barfod: Kurér til Aalborg 1944.

Holkenfeldts Forlag

»Ministeriet føler sig ikke foruroliget. Man mener, det er tommelskrueerne på Norge.«

Det var den besked, som Chr. X's jagtkaptajn og rådgiver, kammerherre og kommandør Halfdan Barfod fik, da han den 8. april 1940 søgte råd og vejledning hos sine foresatte. Kommandørens dengang 18-årige datter fortæller i sin bog: Kurér til Aalborg 1944, om familien Barfods reaktion på begivenhederne omkring og under Danmarks besættelse.

Med sine rødder dybt forankrede i en gammel dansk slægt, som i hele sin holdning vendte sig mod nazismens voldsherredømme, var Vibeke Barfod blandt dem, for hvem besættelsen kom til at betyde mere end mørklægning og kafferationering. Hun og hendes familie var på forhånd dømt til at skulle bære hårde prøvelser.

Mens de fleste efter 9. april følte sig bedøvede og magtesløse, var familien Barfod med i første række fra begyndelsen. De sluttede op om personer som Vilhelm la Cour, Arne Sørensen og Kaj Munk, og de var stærkt engagerede i Morgenbladet og i Dansk Samling.

I Vibeke Barfods bog har jeg mødt mennesker, som jeg på en eller anden måde har haft et personligt forhold til. Jeg mindes kommandøren med den ranke holdning, som jeg ved en mønstring under

min værnepligt i flåden har stået ansigt til ansigt med. Senere har jeg mødt ham som deltager i de berømmelige og inspirerende møder i Grundtvigs Hus i årene 1942-43.

Jeg møder også en gammel kending, admiral Bahnsen, som jeg har »sejlet sammen med« på den gamle krydser »Gejser«s sidste togt i 1927 til fjerne lande som Frankrig og Spanien. Bahnsen var ung søløjtnant, og jeg var almindelig »Basse«.

Og så huskes en samtale med Jørgen Barfod, efter at han kom tilbage til Neuengamme fra sin »Nacht und Nebel« kommando til Hamborg. Han var »muselmand« - skind og ben.

Men bedst husker jeg Egil Barfod. Han og jeg havde i årene 1943-44 et nært samarbejde i Dansk Samlings modstandsgrupper. Vi blev begge deporterede til Neuengamme - jeg i september og Egil kort før jul. Vi havde i nogle få dage lejlighed til at tale sammen om forholdene hjemme i Danmark. Men vi fik »organiseret« vores juleaften i fællesskab med gode venner i Block 19. Og det blev en oplevelse, som lyste op i det onde mørke, som rådede dernede.

Vibeke Barfods bog vil blive genkendt af enhver, der har oplevet den illegale farefulde og stressede tilværelse. Den er et værdigt vidnesbyrd om en familie, der helt og fuldt gik ind i det arbejde, som de vidste skulle gøres for at genoprette respekten for Danmark. Det er folk som Barfod-familien, der er med til at retfærdiggøre Montgomery's ord: Second to none.

Helge Pedersen

Fra terrainsport til hjemmeværn 1940-45

Niels Ebbe Lundholts beretning om modstandskampen:

»Fra terrainsport til hjemmeværn 1940-45«

Redaktion: Jens Kjær Larsen
Udgivelse, tryk og distribution:
Amtscentralen i Vejle

Damhaven 13 A, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 99 44. Pris kr. 45,00

Vi følger den 15-årige Niels Ebbe Lundholt fra den 9. april 1940 og frem til hans hjemsendelse fra den danske brigade Danforce den 10. juli 1945, hvorefter han melder sig til hjemmeværnsforeningen. Og med en kort afbrydelse efter 1946 er han fortsat aktivt medlem af hjemmeværnet.

Roligt fremadskridende og uden anvendelse af de helt store ord fortælles om en stor drengs følelser og de holdninger, som får ham til allerede i 1942 at melde sig til Fredericia og omegns Terrainsportsforening, hvor han mødes med ligesindede, der forbereder sig på en aktiv modstandskamp. Og fra aktiviteter, der indledningsvis har karakter af grove drengestreger bliver virksomheden gradvis mere organiseret og målrettet mod egentlig styret sabotage.

Vi følger ham, da han må gå »under jorden« og hen under jul 1944 må forlægge via Fyn til København. Og i slutningen af januar 1945 går turen så over Øresund til Sverige, hvor han indrulleres i den danske brigade.

Med den vender han tilbage til Danmark, og den 8. maj forlægges han med sin enhed til Sønderjylland til bevogetningsstjeneste ved den nyomdøbte Faarhuslejr.

10. juli hjemsendes han fra Sønderborg og kan genoptage sin civile tilværelse og videreuddannelse. Og her gør han sig den ulejlighed i juleferien 1945 at nedskrive et sammendrag af hans færden under krigen.

Dette sammendrag suppleret med forskellige dokumentationer fra datiden - billeder, breve, plakater, skitser og avisudklip - danner grundlag for den foreliggende beretning.

En spændende og medrivende beretning bygget på en national bevidst grundholdning. Og samtidig alligevel en meget nøgtern og næsten lidenskabsløs fortælling om unge menneskers modstandskamp.

I mange henseender altså noget ganske traditionelt og så alligevel noget ganske anderledes.

Beretningen er nemlig bestemt til at skulle bruges og ikke blot stilles på boghylder efter en hurtig gennemlæsning.

Udgiveren - Amtscentralen for Undervisningsmidler - har således udarbejdet en oversigt over det kronologiske krigsforløb og trykt denne jævnsides med Lundholts fortælling.

Og hermed er der så givet underviserne et værktøj til at anskueliggøre besættelsestiden og dens vilkår for de opvoksede generationer. Hertil bidrager yderligere de anvendte illustrationer og den bag i bogen værende ordliste, som giver en nøgtern og reel uddybning af en række af de i beretningen anvendte ord og begreber.

Særlig værdifuld finder jeg personlig den i bogen ligeledes indeholdte liste over kontaktpersoner, der ud fra deres personlige oplevelser under krigen kan uddybe den skrevne og forhåbentlig debatterede beretning.

Vil man yderligere uddybe emnet vil jeg anbefale en studietur til den nu gendøbte og genetablerede Frøslevlejr, der med sine museer og udstillinger er blevet et kulturelt kraftcenter og et levendegjort manende mindesmærke, der ligefuldt billedliggør inskriptionen på mindesmærket i koncentrationslejren Dachau:

DEN TOTEN
ZUR EHRE
DEN LEBENDEN
ZUR MAHNUNG

Således slutter Niels Ebbe Lundholts beretning.

Den er et værdifuldt og læseværdigt bidrag til at fastholde sætningen: »Lad os tilgive, men ikke glemme!«

J.Frederik Edeling,
Haderslev

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 5. Oktober 1990

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jacob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.

Kass./sekr.: Arnold Sejersén, Jægergårds-gade 138, 2., 8000 Århus C. 86 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 98 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.

Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tlf. 42 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 97 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6, 2700 Brønshøj. 31 60 23 33.

Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Vium. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag og torsdag 10-12. Sommerferie 15. juni - 15. august.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palnatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. 75 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 75 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 75 53 18 84.

Odense afd.: Det sociale udvalg v/ Aksel Søndergård, Bøgeparken 80, 7.th., 5240 Odense NØ, tlf. 66 10 40 32.

Fmd.: Kurt Leo Madsen, Skovhaven 70, 5320 Agedrup, tlf. 66 10 92 56.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Sydfyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg.

Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17.

Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Mogens Pedersen, Skt. Clemensvej 2, 4760 Vordingborg, tlf. 53 77 58 94.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmusen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 31 50 48 61 og 31 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrup. 31 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Beth Thorsen, Havvej 3, Vrinners, 8420 Knebel. 86 36 50 82, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, lith., 2820 Gentofte. 31 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-

vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevvej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116, 2860 Søborg. 31 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, l-dør 2., 2650 Hvidovre. 31 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7,4. th., 1756 København V. 31 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 31 28 27 15.

Frihedsfondens postadresse er:

Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

Telefon 31 87 44 41. Kontoret er lukket mandag og fredag.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86 55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.